

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

БОЙЧУК ВІТАЛІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 378.147:331:76(043.3)

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ
ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Вінниця – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, м. Київ.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України **Ничкало Нелля Григорівна**, Національна Академія педагогічних наук України, відділення професійної освіти і освіти дорослих, академік-секретар, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України **Шевченко Галина Павлівна**, Науково-дослідний інститут духовного розвитку людини Східноукраїнського Національного університету імені Володимира Даля, директор, м. Сєвєродонецьк;

доктор педагогічних наук, професор **Васянович Григорій Петрович**, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, кафедра гуманітарних дисциплін та соціальної роботи, професор, м. Львів;

доктор педагогічних наук, професор **Оршанський Леонід Володимирович**, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, кафедра методики трудового і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва, завідувач, м. Дрогобич.

Захист відбудеться « 30 » травня 2017 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21001, м. Вінниця, вул. К. Острозького, 32, корп. 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (вул. К. Острозького, 32; м. Вінниця, 21001) та на сайті університету info@vsru.net.

Автореферат розісланий « 28 » квітня 2017 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах структурної перебудови економіки Української держави, її інтеграції до європейського співтовариства, упровадження інтенсивних технологій і новітніх технічних засобів технологічна освіта, трудове навчання та виховання підрастаючого покоління мають спрямовуватися на формування соціально значущих компетентностей, котрі відповідають змісту та динаміці соціально-економічних перетворень, що відбуваються в умовах глобалізації всіх суспільних процесів.

Призначення технологічної освіти – виробити у школярів комплекс знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, особистісних якостей, необхідних для адаптації молоді людини у світі професій і виробництва, а також успішної творчої самореалізації. Водночас, у суспільстві зростає потреба у фахівцях, яким притаманні творчі здібності і бездоганний естетичний смак. Очевидно, що розвивати художньо-творчі здібності особистості необхідно зі шкільних років, і головну роль тут відіграє вчитель технологій (трудового навчання). Особливе місце у процесі навчання належить графіці (технічній, художній і комп'ютерній) як одному з провідних видів образотворчого мистецтва і дизайну, що має значний вплив на різні види професійно-виробничої діяльності та, відповідно, технологічну освіту.

Це ставить перед вищою педагогічною школою надзвичайно складне завдання художньо-графічної підготовки вчителів за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології), передусім щодо опанування прийомами графіки й елементами прикладної образотворчої діяльності, затребуваними в шкільному навчанні технології. Галузевим стандартом педагогічної освіти України особлива увага приділяється художньо-графічним дисциплінам, котрі включені до професійно орієнтованих дисциплін навчального плану.

Теорія та практика підготовки вчителя технологій (трудового навчання) досліджувалась багатьма науковцями, серед яких А. Грітченко, Р. Гуревич, Й. Гушулей, О. Коберник, М. Козяр, М. Корець, Є. Кулик В. Мадзігон, В. Моляко, Є. Мілерян, В. Сидоренко, В. Стешенко, С. Ткачук, А. Терещук, Г. Терещук, В. Тименко, В. Титаренко, О. Торубара, Д. Тхоржевський та ін. Окремі питання художньо-педагогічної, в тому числі графічної підготовки розглянули Л. Анісімова, С. Гармашова, М. Ковальська, Л. Оршанський, О. Саган, Н. Сакуліна, О. Сімонова, Є. Фльоріна, Р. Чурбаєв. Безпосередньо проблемі художньо-графічної підготовки майбутніх фахівців дизайн-технологій присвячено дослідження О. Баніт, В. Іванова, А. Короля, М. Курача, О. Літковець, М. Постнікова, І. Цідило.

Вітчизняними і зарубіжними вченими зроблено вагомий внесок у теорію і практику художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій. Проте ще багато питань залишаються нерозв'язаними. У підготовці майбутніх учителів технологій немало уваги приділяється проблемі формування у них фахової компетентності з художньо-графічної творчості, вибору особистісно ціннісних видів графіки: комп'ютерної, прикладної, книжкової тощо.

Вивчення особливостей професійної діяльності вчителів технологій, узагальнення практики й аналіз сучасного стану їхньої підготовки в педагогічних університетах дали змогу виявити невідповідність між запитами суспільства до професійної компетентності педагогічних працівників цієї категорії та рівнем їхньої

художньо-графічної підготовки. Ця невідповідність викликана низкою суперечностей:

- *на теоретико-методологічному рівні:* між об'єктивними потребами модернізації освіти відповідно до особистісно орієнтованої освітньої парадигми та недостатнім урахуванням її методологічних засад у підготовці педагогічних працівників зі сформованою системою соціально-культурних, художньо-естетичних, професійно-педагогічних цінностей;

- *на соціально-освітньому рівні:* між потребою суспільства в підвищенні ефективності й якості професійно-педагогічної діяльності учителів технологій відповідно до сучасних завдань навчально-виховної діяльності та уповільненими темпами оновлення системи їхньої підготовки в педагогічних університетах;

- *на змістовому рівні:* між динамічними змінами у професійній діяльності вчителів технологій, зумовленими постійним зростанням вимог до їхньої художньо-графічної компетентності, та традиційним змістом професійної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічному університеті;

- *на особистісно-професійному рівні:* між необхідністю підготовки майбутніх учителів технологій до ефективних, самостійних, виважених, відповідальних дій у педагогічній діяльності та недосконалістю педагогічних умов такої підготовки в педагогічному університеті, що не забезпечує формування їхньої художньо-графічної компетентності;

- *на методико-технологічному рівні:* між об'єктивною потребою цілеспрямованої художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій і відсутністю технології її проектування, конструювання, реалізації та недосконалим навчально-методичним забезпеченням цього процесу в педагогічних університетах.

Причиною суперечностей і низького рівня готовності майбутніх учителів технологій до художньо-графічної діяльності в школі є недостатнє науково-методичне обґрунтування та ресурсне забезпечення цього виду творчої діяльності, а також застаріла матеріально-технічна база педагогічних університетів. Особливо гострими є проблеми, пов'язані з недостатнім усвідомленням студентами сутності нових соціально-економічних вимог до трудового навчання школярів; низькою підготовкою вчителів технологій до організації різноманітної проектно-творчої діяльності учнів; майже повною відсутністю у молодих учителів здатності виявляти і розвивати індивідуальні особливості й творчі здібності учнів.

Все це зумовлює необхідність суттєвого підвищення якості підготовки майбутніх учителів технологій, переосмислення теоретико-методологічних засад і концептуальних підходів до їхнього професійного навчання у педагогічних ВНЗ, важливою складовою якого є художньо-графічна підготовка як один із елементів формування професійної компетентності педагогічних працівників цієї спеціальності.

Отже, **актуальність** теми дослідження зумовлена:

- об'єктивною потребою якісної професійної підготовки майбутніх учителів технологій;

- підвищенням суспільних вимог до рівня художньо-графічної компетентності вчителів технологій;

– необхідністю обґрунтування теоретичних і методичних засад художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ;

– завданнями вдосконалення методики здійснення художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, розроблення науково-методичного забезпечення цього процесу, що відповідає чинним навчальним програмам, передбачає практичну реалізацію дидактичних принципів, сприяє оптимізації професійної підготовки педагогічних кадрів у ВНЗ.

Проблема дослідження полягає в потребі істотного вдосконалення художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій та їхньої підготовки до технологічного навчання та виховання школярів відповідно до змінюваних соціально-економічних умов країни, вимог суспільства до трудової й естетичної підготовки підростаючого покоління. Вважаємо, що в умовах інформаційного суспільства суттєву увагу потрібно приділяти й розвитку творчого мислення майбутнього вчителя технологій і створенню умов для його художньої творчої діяльності, а художньо-графічна підготовка є основою для цієї діяльності. Ці та інші чинники вимагають науково обґрунтованого вдосконалення професійної підготовки вчителя технологій, розвитку його художньо-графічної компетентності. Актуальність проблеми та її недостатня розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *«Теоретичні і методичні основи художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих за темою «Дидактичні засади професійного навчання в умовах неперервної освіти» (РК № 0102U600398) та відповідно до плану науково-дослідної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за темою «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (РК № 0111U00620). Тема дисертації затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 12 від 25.05. 2011 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 14. 06. 2011 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці теоретичних і методичних засад формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій як одного з головних чинників удосконалення їхньої професійної підготовки.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутнього вчителя технологій.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи формування художньо-графічної компетентності майбутнього вчителя технологій.

Провідною ідеєю дослідження є положення про те, що формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій є важливим напрямом становлення та розвитку їхньої професійної компетентності у ВНЗ, що базується на сучасних психолого-педагогічних теоріях, враховує вимоги освітньої практики й орієнтується на особистісно ціннісний і компетентнісний підходи у професійно-педагогічній діяльності. Художньо-графічна підготовка майбутніх

учителів технологій є складовою цілісної моделі їхнього навчання у вищих освітніх закладах і розглядається як інформаційно навантажена за змістом, індивідуалізована за формою, інтенсивна в часовому вимірі педагогічна система, що забезпечує інтелектуальний, інтердисциплінарний, філософський і естетичний розвиток, цілеспрямоване формування художніх умінь, навичок і розвиток творчих здібностей майбутніх учителів. У комплексі це підвищує художньо-графічну компетентність і педагогічний потенціал учителя та зумовлює успішне розв'язання сукупності актуальних навчально-виховних завдань. В основу вдосконалення системи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ покладено органічну цілісність мети, завдань, принципів, змісту, засобів, методів, організаційних форм, діагностичних методик тощо, врахування низки підходів, що становлять методологічні засади дослідження, загальнодидактичні принципи, а також специфічні принципи. Її інноваційність визначається відповідною якістю добору та структурування змісту освіти, а також ефективністю застосованих методів і технологій навчання.

Концепція дослідження охоплює три взаємопов'язані концепти, що сприяють реалізації провідної ідеї та розв'язанню висунутої проблеми.

1. *Методологічний* концепт інтегрує фундаментальні філософські, культурологічні та соціально-психологічні положення теорії систем, законів наукового пізнання, закономірностей соціально-економічного та культурно-освітнього поступу людства, сучасні наукові уявлення про біосоціальну та психосоматичну сутність розвитку людини в суспільстві, культурно-історичну та людинотворчу місію освіти; передбачає визначення теоретико-методологічних засад побудови ефективних освітніх процесів, реалізацію концептуальних синергетичних ідей і положень філософії освіти щодо взаємозумовленості, цілісності предметів і явищ педагогічної дійсності на основі уявлень про феномен педагогічної діяльності у площині філософських, загальнонаукових і конкретно-наукових рівнів сучасної методології, а також окреслює взаємозв'язок різних підходів щодо аналізу та прогностичного виявлення тенденцій удосконалення педагогічної освіти як системи і суспільної інституції в умовах цивілізаційних змін і трансформацій.

2. *Теоретичний* концепт окреслює сукупність ідей і концептуальних положень особистісно орієнтованої освітньої парадигми, вихідних базових категорій у межах гуманістичного та демократичного напрямів розвитку особистості майбутнього вчителя технологій у системі неперервної педагогічної освіти. Цей концепт пов'язаний із визначенням термінологічної основи дослідження, обґрунтуванням категоріального апарату підготовки до професійно-педагогічної діяльності та художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій як об'єкта моделювання та модернізації, а також науковим обґрунтуванням авторської концепції художньо-графічної підготовки майбутнього учителя технологій. Він відображає ідеї екстраполяції в теорію та методику вищої педагогічної освіти наукових положень й емпіричних уявлень: про взаємозв'язок свідомості та діяльності людини; єдність навчання, виховання та розвитку; особистість як активного суб'єкта діяльності та розвитку; випереджувальний характер професійної освіти; аксіологічні й акмеологічні орієнтири підготовки майбутнього вчителя, положення психопедагогіки як основи підготовки педагогічних кадрів, синтез

мистецтв у підготовці майбутніх учителів технологій, наступність і міждисциплінарність художньо-графічної підготовки з метою формування смислової парадигми особистості майбутнього вчителя технологій, компетентного у філософській, художній, естетичній і психолого-педагогічній царинах.

3. *Технологічний* концепт дослідження передбачає побудову цілісної науково-методичної системи, що охоплює теоретико-прогностичну модель художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, педагогічні умови, адекватні завданню формування художньо-графічної компетентності студентів, програмне та методичне забезпечення й інноваційні педагогічні технології художньо-графічної підготовки в педагогічному ВНЗ. Практична реалізація науково-методичної системи, спрямованої на підготовку майбутніх учителів технологій до опанування професійними знаннями, виконання професійних функцій, володіння видами художньо-графічної діяльності в контексті особистісно орієнтованої парадигми освіти; а також вироблення потреби в професійному самовдосконаленні, самореалізації та самоактуалізації впродовж життя, відображає варіативність і поетапність формування компонентів художньо-графічної компетентності на проблемно орієнтованій, інтерактивній і контекстній основі.

Концепція дослідження втілюється в таких положеннях: художньо-графічна підготовка майбутнього вчителя технологій є специфічним, цілеспрямованим, системним, керованим і вимірюваним процесом, що потребує використання новітніх інноваційних технологій, у тому числі інформаційно-комунікаційних. У межах визначеного процесу відбувається професійне становлення студентів у вищих педагогічних навчальних закладах, а художньо-графічна компетентність є системним показником загальної та професійної культури сучасного вчителя технологій. В основу ефективного функціонування такої підготовки покладено гуманістичну філософію освіти, провідною ідеєю якої є суб'єкт-суб'єктні відносини в навчальному процесі, забезпечення самореалізації та самоактуалізації студента, розвитку здібностей, прояву креативності й індивідуальності. Педагогічне оцінювання ефективності особистісно орієнтованого формування художньо-графічної компетентності в майбутніх учителів має бути системним, забезпечувати інтердисциплінарність і здійснюватися із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Провідна ідея та сформульовані концепти знайшли відображення в **загальній гіпотезі дослідження**: якість професійної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних університетах істотно підвищиться якщо її здійснювати на основі науково обґрунтованої та експериментально перевіреної педагогічної системи художньо-графічної підготовки, розробленої з урахуванням вітчизняних і закордонних напрацювань та сучасних тенденцій освітньої галузі.

Загальна гіпотеза конкретизована в **часткових**: ефективність формування та розвитку художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій, становлення художньо-цілісної основи вчителя технологій, а також загальний рівень професійної підготовленості випускників суттєво підвищаться, якщо:

- методологічно та теоретично грамотно обґрунтувати процес формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій, що дозволить розробити авторську концепцію їхньої художньо-графічної підготовки з

урахуванням інтенсифікації, диференціації, індивідуалізації процесу навчання та мотивації студентів на всебічний розвиток особистості;

- в основу художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій покласти сукупність специфічних принципів і психолого-педагогічних положень, що забезпечать проектування та реалізацію їхньої художньо-графічної підготовки у педагогічних ВНЗ, спрямованої на естетичне виховання та задоволення потреб студентів у творчому розвитку;

- на основі положень концепції розробити структурно-функціональну модель художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, що відображатиме ефективну систему художньо-графічної підготовки у педагогічних ВНЗ і дасть змогу інтегрувати знання з різних дисциплін, застосовувати сучасні комп'ютерно орієнтовані технології, залучати студентів до естетичних цінностей, досягнень культури, мистецтва, філософії, психології та педагогіки;

- обґрунтувати педагогічні умови художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, підготувати програмне та методичне забезпечення, необхідне для забезпечення належного рівня підготовленості до професійно-педагогічної діяльності випускників педагогічних університетів;

- удосконалити зміст, форми, методи і засоби формування художньо-графічної компетентності, запропонувати інноваційні педагогічні технології та продуктивні ціле-мотиваційні механізми й апробувати їх на кожному етапі підготовки майбутніх учителів технологій;

- виявити достовірні способи діагностики результатів формування художньо-графічної компетентності та її впливу на загальну професійну підготовленість майбутніх учителів технологій;

- упровадити розроблену педагогічну систему в освітній процес, оцінити її ефективність і доцільність, створивши в навчальному закладі інформаційно-освітнє середовище з використанням особистісно орієнтованого, синергетичного, аксіологічного, компетентнісного, контекстно-модульного та інших концептуальних підходів до вивчення художніх дисциплін;

- запропонувати викладачам педагогічних ВНЗ методичний супровід навчально-виховного процесу студентів, що охоплюватиме методики та інструктивні матеріали для всіх суб'єктів навчального процесу (викладачів, навчальних майстрів, лаборантів, студентів) щодо побудови художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій;

- здійснити прогнозування подальших напрямів розвитку художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій.

Для дослідження цієї актуальної проблеми відповідно до об'єкта, предмета, мети дослідження та висунутої гіпотези поставлені такі **завдання**:

1. Обґрунтувати методологічні засади художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, концептуальні завдання підготовки майбутніх учителів технологій до професійної діяльності.

2. Схарактеризувати сучасний стан та виявити особливості художньо-графічної підготовки студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології).

3. Визначити теоретичні основи системи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій.

4. З урахуванням завдань майбутньої професійної діяльності з'ясувати сутність і структуру художньо-графічної компетентності майбутнього вчителя технологій.

5. Розробити й апробувати концепцію художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій.

6. Теоретично розробити й експериментально перевірити модель художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій.

7. Обґрунтувати педагогічні умови, необхідні для створення системи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій.

8. Розробити й експериментально дослідити дидактичні особливості, сучасні засоби і комп'ютерно орієнтовані технології формування художньо-графічної компетентності студентів, створити навчально-методичний комплекс підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності.

Методологічну основу дослідження становлять фундаментальні теорії, зокрема: *філософські* положення – гносеології щодо діалектичного взаємозв'язку закономірностей та явищ педагогічної реальності; праксеології щодо принципів і шляхів підвищення ефективності професійної діяльності; гуманістичної парадигми, спрямованої на розуміння соціокультурної природи людини як методологічного орієнтиру філософії освіти; *загальнонаукових теорій* – системно-цілісного підходу для конструювання та моделювання освітнього процесу з позицій цілісності та взаємодії його суб'єктів; синергетичного як теорії самоорганізації, що передбачає відкритість педагогічної системи і готовність до її розвитку й удосконалення; інтердисциплінарного, що поєднує філософські, антропологічні, психологічні, педагогічні, соціальні концепції, оскільки педагогічна діяльність у царині технологій є багатоаспектною й охоплює широкий спектр професійно-трудова і художньо-естетичних функцій; культурологічного та аксіологічного підходів щодо самоактуалізації особистості майбутнього вчителя в різноманітних видах освітньої діяльності, спрямованих на засвоєння та передавання духовних цінностей, ідеалів національної та загальнолюдської культури; провідних *педагогічних теорій* (особистісно орієнтованої освіти, розвивального навчання, педагогічної інноватики) і *підходів* (діяльнісного та технологічного стосовно професійної освіти, компетентнісного та рефлексивного щодо підготовки педагогічних працівників, комплексного й індивідуально-творчого до формування особистості вчителя), що покладені в основу організаційно-методичних стратегій удосконалення художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій.

На різних етапах наукового пошуку використовувалися положення, викладені в державних нормативних документах із проблем освіти: Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір, Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти, в документах «Про державний вищий навчальний заклад освіти», «Про організацію навчального

процесу у вищих навчальних закладах», «Про організацію виробничої і педагогічної практики».

Теоретичну основу дослідження складають положення та висновки вітчизняних і зарубіжних науковців, праці котрих присвячені провідним проблемам становлення майбутнього вчителя технологій в умовах формування національної системи вищої педагогічної освіти. Серед них: філософія освіти (В. Андрущенко, Г. Васянович, Г. Волинка, Б. Гершунський, І. Зязюн, С. Клепко, В. Кремень, В. Луговий, В. Лутай, В. Огнев'юк, П. Саух В. Скотний та ін.), стратегічні напрями і моделі сучасної педагогічної освіти (І. Бех, В. Бондар, Н. Бібик, В. Галузинський, С. Гончаренко, А. Гуржій, Н. Дем'яненко, М. Євтух, В. Загвязінський, В. Майборода, Г. Тарасенко, Г. Філіпчук, Г. Шевченко та ін.), теорія професійної освіти (В. Биков, Р. Гуревич, Г. Левченко, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, В. Сидоренко, В. Радкевич, О. Шпак та ін.), компетентизація освіти (К. Абульханова-Славська, В. Заболотний, В. Баркасі, А. Вербицький, А. Маркова, О. Овчарук, В. Петрук, О. Пометун, Дж. Равен, І. Родигіна, Л. Тархан, А. Хуторський та ін.), ідеї естетичного виховання (М. Каган, Н. Киященко, С. Коновець, Б. Ліхачов, О. Лосєв, Л. Масол, О. Мелік-Пашаєв, Н. Миропольська, Б. Неменський, В. Орлов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, У. Суна, Б. Теплов, Л. Фірсова, Ф. Шиллер, О. Щолокова, Б. Юсов, П. Якобсон та ін.), теорія розвивального навчання (М. Бернштейн, Л. Виготський, Дж. Гілфорд, В. Давидов, Д. Занков, Д. Ельконін, І. Лернер, М. Махмутов та ін.), теорія професійної підготовки до педагогічної діяльності (О. Абдуліна, А. Алексюк, С. Архангельський, М. Веселовський, П. Воловик, Л. Дем'янчук, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, А. Коломієць, С. Миронова, О. Мороз, О. Пехота, Г. Селевко, В. Сластьонін, В. Сухомлинський, Н. Тализіна, К. Ушинський та ін.), моделі розвитку особистості вчителя у процесі професійної підготовки (О. Акімова, В. Безпалько, В. Ващенко, О. Отич, Г. Сагач, В. Семиченко, С. Сисоєва, О. Сухомлинська, Л. Хомич, В. Шахов та ін.), а також професійної підготовки вчителя для освітньої галузі «Технології» (А. Вихрущ, А. Грітченко, Й. Гушулей, В. Гусєв, Л. Денисенко, Д. Кільдеров, О. Коберник, М. Козяр, М. Корець, Є. Кулик, Г. Левченко, В. Мадзігон, Л. Оршанський, В. Сидоренко, В. Стешенко, А. Терещук, Г. Терещук, В. Титаренко, В. Тименко, С. Ткачук, О. Торубара, Д. Тхоржевський та ін.).

У дослідженні використано комплекс **методів**: *теоретичні* – комплексний порівняльний, ретроспективний і перспективний аналіз філософської, психологічної, педагогічної та методичної літератури з досліджуваної проблематики і суміжних галузей з метою вивчення концептуальних положень, базових понять і категорій дослідження; теоретико-критичний аналіз офіційних документів МОН України із проблем підготовки майбутніх учителів технологій, вивчення навчальних планів, програм і підручників, методичних посібників і рекомендацій для визначення сучасного стану досліджуваної проблеми, обґрунтування особливостей формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій; аналіз концепцій, теорій і методик для виявлення шляхів покращення підготовки майбутніх учителів технологій; структурно-системний аналіз задля визначення завдань, функцій і структури художньо-графічної компетентності учителів технологій; аналіз практики діяльності педагогічних ВНЗ щодо можливостей

удосконалення освітнього процесу; узагальнення, абстрагування, класифікація та проектування для обґрунтування теоретичних основ і методичних засад побудови системи художньо-графічної підготовки студентів; моделювання для розроблення та впровадження моделі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій; *емпіричні* – діагностичні (педагогічне спостереження, бесіди з науково-педагогічними працівниками і студентами, анкетування, інтерв'ювання, аналіз продуктів художньо-графічної діяльності, експертне оцінювання) для констатації стану підготовки вчителів у педагогічних університетах і діагностики процесу формування художньо-графічної компетентності у студентів; констатувальний і формувальний педагогічний експеримент для апробації запропонованої системи, перевірки педагогічних умов ефективного формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ і впровадження у практику інших положень дослідження; *методи математичної обробки експериментальних даних*: якісне та кількісне опрацювання результатів дослідження; графічне відображення даних, аналіз одержаних наслідків, визначення ефективності, методи математичної статистики для інтерпретації та виявлення достовірності результатів експерименту.

Організація дослідження. Дослідження проводилося в чотири етапи.

Теоретико-аналітичний етап (2008–2009 рр.) – вивчення філософської, педагогічної, психологічної, технологічної та мистецтвознавчої літератури з досліджуваної проблеми; системний аналіз інноваційного педагогічного досвіду підготовки майбутнього вчителя технологій; актуалізація окресленої проблеми, формулювання робочої гіпотези; конкретизація мети і визначення завдань; розроблення методики теоретичного й експериментального дослідження та добір його методів, а також критеріїв і показників сформованості художньо-графічної компетентності майбутнього учителя технологій накопичення емпіричного матеріалу; визначення методологічних засад художньо-графічної підготовки студентів.

Діагностично-пошуковий етап (2010–2012 рр.) – аналіз компонентів професійної підготовки і особистісного становлення майбутніх учителів технологій; дослідно-експериментальна перевірка особливостей і стану підготовки вчителя технологій у педагогічних ВНЗ; обґрунтування системи художньо-графічної підготовки студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології); розроблення моделі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій; обґрунтування педагогічних умов формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій; створення спеціальних курсів, тематичних планів і програм, авторської методики і науково-методичного забезпечення з урахуванням моделі та умов; уточнення завдань і методів дослідження; підготовка формувального експерименту.

Експериментально-дослідний етап (2012–2015 рр.) – експериментальна перевірка робочих гіпотез, моделі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій і навчально-методичного комплексу формування художньо-графічної компетентності студентів педагогічних університетів; аналіз проміжних результатів; корекція експериментальних методик, запропонованих авторських

методик і науково-методичного забезпечення, їх апробація та впровадження в навчальний процес.

Підсумково-узагальнювальний етап (2016–2017 рр.) – опрацювання та систематизація даних, одержаних у процесі теоретичного аналізу й експериментальної роботи; узагальнення результатів дослідження, порівняння їх із прогнозованими і підготовка методичних рекомендацій щодо впровадження; формулювання загальних висновків; визначення перспектив подальшого вивчення розглянутої проблеми; оформлення матеріалів науково-дослідної роботи.

Експериментальна база дослідження – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінницька академія неперервної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Хмельницький національний університет, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що: *вперше розроблено* систему художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ, що інтегрує цільовий, змістовий, методико-технологічний і результативний компоненти освітнього процесу та гармонійно поєднує розвиток технічних і художньо-творчих здібностей студентів; *створено й апробовано* структурно-функціональну модель і *розроблено* концепцію художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, що визначає шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічному університеті; *обґрунтовано* педагогічні умови художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій (розвиток творчої особистості студентів на основі міждисциплінарності та синтезу мистецтв; забезпечення творчої самореалізації майбутніх учителів технологій на засадах врахування механізмів психопедагогіки; організація художньо-графічної підготовки студентів в контексті конструювання інформаційно-освітнього середовища педагогічного університету); *удосконалено* методичні засади формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій; *конкретизовано* сутність і структуру художньо-графічної компетентності майбутнього вчителя технологій, діагностичний інструментарій оцінювання художньо-графічної підготовки у педагогічних ВНЗ; *уточнено* базові поняття дослідження: професійна компетентність, техніко-технологічна підготовка, технологія, педагогічна технологія, засоби ІКТ в навчанні, психолого-педагогічна підготовка, методичне забезпечення, художня підготовка, художня культура, художня графіка, художньо-педагогічна підготовка майбутнього вчителя технологій, художньо-графічна компетентність; *подальшого розвитку одержали* методики використання інформаційно-комунікаційних технологій у художньо-графічній підготовці майбутніх учителів технологій.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що:

- виявлені провідна роль і суть перетворень в професійній діяльності вчителя технологій і обґрунтовано методологічні засади системи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ;

- розроблено теоретичні основи (закономірності, провідні дидактичні підходи й адекватні їм принципи) художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій;

- обґрунтовано педагогічні умови художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій: розвиток творчої особистості студентів на основі міждисциплінарності та синтезу мистецтв; забезпечення творчої самореалізації майбутніх учителів технологій на засадах врахування механізмів психопедагогіки; організація художньо-графічної підготовки студентів в контексті конструювання інформаційно-освітнього середовища педагогічного університету;

- визначено пріоритетні напрями формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій у контексті вдосконалення професійної освіти в педагогічних ВНЗ;

- обґрунтовано та розроблено концептуальні положення процесу оновлення змісту та методики художньо-графічної підготовки й розкрито її вплив на становлення особистості вчителя технологій;

- установлені завдання, сучасні засоби і новітні технології інформатизації художньо-графічної підготовки вчителів технологій з урахуванням подальших освітніх завдань

- обґрунтовано необхідність включення художньо-графічної підготовки в навчальний процес за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальність 014 Середня освіта (трудове навчання та технології).

Практичне значення полягає в створенні й апробації сучасної художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ, що уможливило оновлення навчально-методичного забезпечення:

- навчальних планів, навчальних і робочих програм різних дисциплін;

- пакету навчально-методичних документів (лекційні курси, робочі зошити, лабораторні практикуми, навчальні посібники, термінологічні словники-довідники; методичні вказівки до семінарських занять; методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів; навчально-методичний посібник і науково-методичні рекомендації для викладачів ВНЗ; комплект тестів для проведення поточного та підсумкового контролю);

- системи навчальних художньо-графічних робіт для студентів, що включає завдання до виконання самостійних графічних робіт і вправ;

- методики художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій за п'ятьма етапами: мотиваційним, ідентифікації, творчо-осмислювальним, адаптивно-культивувальним, стабілізаційним;

- методики застосування ІКТ у процесі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій;

- організації роботи навчально-художньої студії для занять студентів рисунком, живописом і різьбленням деревини;

- критеріїв, показників і рівнів оцінювання ефективності художньо-графічної підготовки студентів.

Матеріали дослідження (методики, інструктивні матеріали, практичні рекомендації, навчально-методичний посібник тощо) можуть бути використані в навчальному процесі педагогічних вищих навчальних закладів, у післядипломній

освіті, перепідготовці кадрів, підвищенні кваліфікації та неформальній освіті для формування та розвитку художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій. Матеріали дисертаційної роботи можуть бути використані в подальших дослідженнях із проблем професійної, художньо-педагогічної та естетичної підготовки учителів.

Особистий внесок автора. Всі представлені в дисертації наукові результати одержані самостійно. Внесок автора у праці, написані у співавторстві з Р. Гуревичем, полягає у висвітленні проблем професійної підготовки майбутнього вчителя технологій; з В. Валовим – у розробленні інноваційних шляхів застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках з проектування інтер'єрів; з М. Кадемією, О. Пінаєвою, І. Савчук та Л. Шевченко – у написанні термінології до розділу «Виробничі технології»; з Ю. Бабчуком, Т. Галдзіцькою, І. Зброжек, Ю. Макоцьобою, А. Танасійчуком, – у виявленні особливостей естетичного виховання студентів і можливостей застосування інформаційно-комунікаційних технологій; з Ю. Беженарь – у висвітленні окремих аспектів художньо-графічної підготовки студентів ВНЗ.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження. Матеріали дослідження впроваджені у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (довідка № 23/06 від 21.09.2015 р.), Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (довідка № 2311/01 від 11.09.2015 р.), Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (довідка № 1224-33/03 від 29.09.2015 р.), Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/2292 від 05.10.2015 р.), Вітебському державному університеті імені П. М. Машерова (Білорусія) (довідка № 1728/01 від 07.10.2015 р.), Хмельницькому національному університеті (довідка № 69 від 12.10.2015 р.), Вінницькій академії неперервної освіти (довідка № 01/21-564 від 15.10.2015 р.), Дармштадському технічному університеті (Німеччина) (довідка № 286 від 05.11.2015 р.), Кишинівському державному педагогічному університеті імені І. Крянге (Молдова) (довідка № 01-12/60 від 28.01.2016 р.), Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка (довідка № 2028 від 23.12.2015 р.).

На захист виносяться:

1. Авторська концепція художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, що передбачає підвищення якості освіти у процесі викладання в педагогічному ВНЗ мистецтва графіки, раціонального за змістом і методикою навчання.

2. Модель художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, що відображає взаємозв'язки і взаємодію чотирьох структурно-функціональних модулів: методологічного, змістового, методично-технологічного та контрольного-результативного.

3. Система художньо-графічної підготовки студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології), зорієнтована на розв'язання комплексу педагогічних завдань щодо формування особистості майбутнього вчителя технологій.

4. Поетапна методика художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, спрямована на опанування студентами сучасним технологічним і методичним інструментарієм для виконання різноманітних художньо-графічних робіт, оптимальне поєднання рецептивно-аналітичних, репродуктивно-конструктивних і продуктивно-творчих видів художньо-графічної діяльності студентів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні, методологічні та практичні результати проведених досліджень, а також концептуальні положення й науково-методичні рекомендації були представлені у вигляді доповідей і повідомлень на методологічному семінарі Національної Академії педагогічних наук України «Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів» (м. Київ, 2014); міжнародних наукових конференціях «Актуальні проблеми і перспективи трудової і професійної підготовки молоді» (м. Дрогобич, 2008), «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (м. Вінниця, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016), «Изобразительное искусство в системе образования» (Республіка Беларусь, м. Вітебськ 2009), «Изобразительное, декоративно-прикладное искусство и дизайн в системе художественного образования» (Республіка Беларусь, м. Вітебськ 2010), «Актуальні проблеми та перспективи технологічної і професійної освіти» (м. Тернопіль, 2011), «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (м. Хмельницький, 2013), «VI кримські педагогічні читання: нові педагогічні технології в освіті та формування гуманітарно-технологічної еліти» (м. Харків, 2013), «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи» (м. Львів, 2012), «Освітня галузь «Технологія»: реалії та перспективи» (м. Київ, 2014–2016), «Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку» (м. Київ, 2014–2016), міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті О. П. Рудницької «Педагогічна майстерність як система професійних мистецьких компетентностей» (м. Київ, 2014); *всеукраїнських* науково-практичних конференціях і читаннях, присвячених проблемам професійної підготовки вчителів (м. Херсон, 2008, м. Вінниця, 2009, 2011–2015), науково-практичних конференціях «Теоретико-методичні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (м. Умань, 2013), «Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень» (м. Вінниця, 2013, 2014); *регіональних* науково-практичних конференціях «Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти» (м. Вінниця 2009–2016), «Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень» (м. Вінниця 2012, 2014, 2016), міжвузівській науково-практичній конференції «Інноваційні технології в сучасній освіті» (м. Вінниця, 2013); науково-методичних *семінарах* кафедр педагогіки і технологічної освіти, економіки і безпеки життєдіяльності Інституту математики, фізики і технологічної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2009–2016 р.р.).

Кандидатська дисертація «Зміст і технологія навчання різьбленню деревини учнів професійно-технічних навчальних закладів» захищена 16 січня 2008 року. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 96 опублікованих працях, із них 85 праць написано без співавторів, у тому числі: 3 монографії (2 одноосібні); 28 статей у провідних наукових фахових виданнях, затверджених АК МОН України; 8 статей – у зарубіжних виданнях; 26 статей – у журналах і збірниках наукових праць; 37 статей – у збірниках матеріалів конференцій; 7 навчальних посібників; 6 словників-довідників; 3 практикуми; 2 робочі зошити; 12 методичних рекомендацій.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (747 найменувань, із них 35 іноземними мовами), додатків на 380 сторінках (окремим томом). Загальний обсяг дисертації без додатків – 494 сторінки, обсяг основної частини становить 415 сторінок. У роботі містяться 17 таблиць на 8 сторінках і 15 рисунків на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність, визначено суперечності, мету, обґрунтовано провідну ідею, концепцію та гіпотезу, викладено завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, зв'язок із науковими програмами, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, етапи дослідження, сформульовано положення, що виносяться на захист.

У першому розділі – *«Методологічні засади художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій»* – викладено бібліографічний аналіз досліджуваної проблеми, розглянуто ключові поняття дослідження, проаналізовані історичний досвід і сучасні концепції підготовки майбутнього учителя технологій до професійної діяльності, розкрито основні особливості та сучасний стан художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій.

Пріоритетним завданням педагогічних ВНЗ є виховання творчої особистості майбутнього вчителя, зокрема вчителя технологій. Значний потенціал щодо реалізації цього завдання закладено в художньо-графічній підготовці, що дає змогу до технічної та психолого-педагогічної складової освіти вчителя технологій долучити художню. Це сприяє опануванню педагогічної професії на засадах поєднання доцільності, гармонії та краси. Аналіз досліджень професійної діяльності вчителів технологій свідчить, що сформованість у них художніх, зокрема художньо-графічних умінь і навичок сприяє проведенню уроків на високому емоційно-естетичному та інформативному рівнях, а також є важливим інструментом впливу на духовний світ школярів, розвитку їхніх творчих здібностей, збагачення та розширення емоційно-чуттєвого досвіду та належної трудової підготовки загалом. Залучення майбутніх учителів технологій до художньо-графічної діяльності потребує відповідної теоретичної та практичної підготовки студентів у педагогічних ВНЗ, спрямованої на розвиток їхніх особистісних якостей і відповідних здібностей.

Як показало вивчення, у сучасних наукових працях практично не розглядаються вміння вчителя технологій щодо художнього сприймання й аналізу творів художньої графіки як одного з важливих напрямів художнього розвитку. Не проводились дослідження, в яких вивчалась би як специфіка професійної підготовки майбутніх вчителів технологій в умовах інформатизації освіти в цілому, так і її

художньо-педагогічний аспект зокрема. Відсутні також дослідження теоретико-методологічних і методичних основ художньо-графічної підготовки студентів у педагогічному університеті.

Удосконалення художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій передбачає оперування низкою розгорнутих психолого-педагогічних дефініцій, що визначають спрямованість їхньої педагогічної освіти. Ми розглянули такі базові поняття дослідження: професійна компетентність, техніко-технологічна підготовка, технології, педагогічна технологія, засоби ІКТ у навчанні, психолого-педагогічна підготовка, методичне забезпечення, художня підготовка, художня культура, художня графіка, художньо-педагогічна підготовка, художньо-графічна компетентність. Проаналізовані терміни представлені в певній послідовності, котра дає змогу показати їх підпорядкованість і взаємозв'язки та підійти до сутності поняття художньо-графічної підготовки. На цій основі *художньо-графічна підготовка майбутніх учителів технологій* розглядається як невід'ємна складова їхньої професійної підготовки в педагогічних вищих навчальних закладах, багатоаспектний і безперервний процес формування готовності до художньо-графічної складової професійно-технологічної, художньо-педагогічної та інформаційно-технологічної діяльності, затребуваної в навчанні учнів з усіх розділів технологічного навчання. Ця підготовка підпорядкована змісту за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології) та спрямована на формування професійної компетентності, розвиток педагогічної майстерності, творче зростання й естетичне виховання особистості вчителя.

Нова парадигма освіти, аналіз наукових досліджень і суперечностей у традиційній освіті зумовлюють необхідність визначення основних напрямів реформування підготовки майбутнього вчителя технологій, зокрема: системне врахування національних традицій, гуманізація, фундаменталізація, інтеграція, багаторівневність, проектне навчання, інформатизація та психопедагогічну підготовку вчителя.

Розвиток індустріального виробництва вимагає від випускників загальної середньої освіти високого рівня технічного мислення, хоча як художнім так і естетичним аспектам їхньої діяльності уваги приділяється недостатньо. З огляду на це, дотепер освіта вчителя технологій переважно спрямована на педагогічно-індустріальній і психолого-педагогічній підготовці. Останніми роками зростає увага до інноваційного, інформаційно-технологічного та, частково, естетичного аспекту їхньої підготовки, однак роль художньої складової, а зокрема художньо-графічної, в підготовці вчителя технологій досі залишається недооціненою.

У цілому підготовка майбутніх учителів технологій поки що здійснюється недостатньо ефективно; не приділяється належної уваги важливим теоретичним і методичним питанням модернізації змісту навчання та застосування більш продуктивних інноваційних педагогічних технологій. Загалом аналіз педагогічної практики засвідчує невідповідність реального стану підготовки вчителя технологій до вимог часу, що зумовлює потреби змін в освітньому процесі педагогічних ВНЗ. У розділі наголошується, що проблеми художньо-графічної підготовки вчителів технологій можуть бути успішно вирішені лише на засадах глибокого розуміння загальних, методологічних питань філософії освіти, метою якої є пошук

фундаментальних, стратегічних тенденцій і пріоритетів розвитку освітньої системи, що визначає майбутнє кожної людини і суспільства в цілому.

У другому розділі – *«Теоретичні основи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій»* – обґрунтовано провідні дидактичні підходи і принципи підготовки майбутніх учителів технологій, всебічно проаналізовані питання міждисциплінарності і синтезу мистецтв у підготовці майбутніх учителів технологій як чинники професійного розвитку творчої особистості, розглянуто можливості інформаційно-комунікаційних технологій щодо вдосконалення підготовки сучасного вчителя технологій, обґрунтовано засади психопедагогіки як основи підготовки педагогічних кадрів.

Аналіз результатів науково-педагогічних досліджень відповідно до завдань, що актуалізувалися на сучасному етапі педагогічної освіти, дозволив виокремити основні методологічні підходи в організації підготовки майбутніх учителів технологій: системний, особистісно орієнтований, синергетичний, аксіологічний, компетентнісний технологічний і контекстно-модульний. Окрім них, доцільно враховувати й інші концептуально важливі підходи, зокрема культурологічний, діяльнісний, індивідуально-творчий і міждисциплінарний.

У педагогічній освіті суттєвими є дидактичні принципи, принципи професійної педагогіки, принципи вищої освіти та принципи підготовки вчителя (людиноцентризму, доступності, науковості, системності, індивідуального підходу, творчості, академічної автономії, креативності та інноваційного розвитку). Усі вони взаємопов'язані, утворюють систему та забезпечують взаємозв'язок загальної та професійної освіти. Узагальнивши вимоги основних підходів, а також номенклатури дидактичних принципів, ми сформулювали такі *специфічні принципи підготовки майбутніх учителів технологій*: вибір вільної освітньої траєкторії в процесі навчання і професійного становлення; наступність професійної підготовки; відповідність сформованих професійно значущих властивостей і характеристик студента обраному рівню навчальних досягнень; відкритість професійної освіти; всебічне використання розвивального потенціалу професійної підготовки і навчання; узгодженість компонентів професійної підготовки; взаємозв'язку та взаємодоповнення методів, прийомів, засобів і форм освітнього процесу.

Важливим засобом духовного, гуманістичного розвитку особистості майбутнього вчителя технологій у напрямі гуманітаризації та гуманізації освіти в педагогічному університеті є оволодіння мистецтвом, що здійснюється в процесі художньо-графічної підготовки. При цьому ефективним чинником професійного розвитку творчої особистості вчителя є міждисциплінарна інтеграція навчальних дисциплін. Це, передусім, інтегрування наукових знань з культурології, мистецтва, педагогіки, психології, методики навчання, технологічної та художньо-графічної підготовки.

Серед основних джерел художнього розвитку студентів, що використовуються в навчальному процесі, найбільш продуктивними є дисципліни художнього блоку, пронизані міждисциплінарними зв'язками: «Малюнок і живопис», «Скульптура і пластична анатомія», «Основи композиції», «Історія і види мистецтв», «Основи декоративно-вжиткового мистецтва», «Основи дизайну» та «Комп'ютерний дизайн». Важливим напрямом міждисциплінарної інтеграції, що зближує навчально-пізнавальну

та майбутню професійну діяльність, є також взаємозв'язок науки і практики. У контексті нашого дослідження це зв'язок, наступність та інтегрування змісту дисциплін «Теорія і методика технологічної освіти», «Основи теорії технологічної освіти», «Методика навчання технологій» із змістом дисциплін практичної підготовки «Технологічна практика», «Педагогічна практика у загальноосвітніх навчальних закладах».

Використання в навчанні студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології) міждисциплінарного підходу потребує вдосконалення як змісту навчальних дисциплін, так і методичних положень освітнього процесу підготовки майбутніх учителів технологій. У цьому ж контексті розглядаємо проблему синтезу мистецтв у процесі їхньої підготовки, що передбачає органічну єдність, взаємозв'язок, взаємодію різних видів мистецтва, котрі своєрідно втілюють різні аспекти осмислення людиною світу та себе в ньому, для ефективного розвитку чуттєвості, естетичного смаку, естетичної свідомості. Художньо-естетична діяльність засобами синтезу мистецтв розглядається як процес цілеспрямованого впливу на емоційно-почуттєву сферу особистості, а завдання естетичного зв'язку комплексу мистецтв – у посиленні емоційного сприймання художніх творів, бо кожне з мистецтв має специфічні засоби художнього відтворення світу. Синтез мистецтв значно підвищує ефективність засвоєння знань, а також посилює мотиваційний компонент навчальної діяльності студентів. Художня діяльність на основі синтезу мистецтв допомагає вдосконалити вміння студентів виражати за допомогою зовнішніх пластичних видів мистецтв свій внутрішній стан, що, на нашу думку, має особливе значення в підготовці майбутніх учителів технологій.

Актуальність використання ІКТ у навчальному процесі потребує підготовки майбутніх учителів технологій до їх застосування. Головною метою комп'ютерно орієнтованої художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій є: оволодіння студентами знаннями методів застосування графічних програмних засобів у комп'ютерних системах, вміннями і навичками використання технологій двохвимірної та трьохвимірної графічної моделювання, основ комп'ютерної поліграфії та веб-дизайну, уявлень про прогресивні тенденції розвитку комп'ютерної графіки; формування практичних знань, умінь і навичок, необхідних для володіння інструментальними засобами розповсюджених графічних прикладних програм; базових практичних знань, умінь і навичок створення комп'ютерних графічних зображень та їх композицій, призначених для візуальної підтримки професійної діяльності та навчання тощо.

У науково-педагогічних дослідженнях останніх років чітко простежується тенденція поглиблення взаємозв'язків педагогіки і психології. Для забезпечення ефективності освітнього процесу, вчителю необхідно володіти знаннями із психології особистості, вікової та педагогічної психології, психології спілкування, розуміти поведінку учнів, урахувувати їхні вікові та індивідуальні психічні особливості та на цій основі конструювати свої педагогічні дії. Для цього студентам педагогічних університетів – майбутнім учителям потрібні знання психології особистості, педагогічної психології, психології спілкування, соціальної психології та ін. Це потребує, передусім, суттєвих змін у психологічній і педагогічній освіті вчителів і викладачів ВНЗ, що спонукає впровадити в навчальний процес психопедагогіку – дисципліну, котра розглядає всі аспекти педагогічного процесу

крізь призму психологічних знань, а психологічні феномени вивчає в межах психологічно обґрунтованих педагогічних систем.

У розділі доведено, що для формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій важливе значення мають положення психопедагогіки, адже у процесі художньо-графічної підготовки потрібно обирати форми і методи навчання, спрямовані на формування у студентів сталих психологічних утворень. Передусім йдеться про свідоме оволодіння ними художньо-графічними знаннями, вироблення умінь і навичок, розвитку професійно значущих якостей особистості, необхідних для ефективної педагогічної діяльності. Художньо-графічна підготовка потребує застосування новітніх, креативних підходів, що неможливо без постійного саморозвитку особистості педагога, його прагнення до самовдосконалення на основі психологічних знань і рефлексії своєї діяльності. Тому психопедагогіка розглядається як важлива теоретична основи та методичний аспект професійної освіти майбутніх учителів технологій.

У третьому розділі – *«Система художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ»* – викладено авторську концепцію художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій, розроблено систему художньо-графічної підготовки студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології), побудовано модель, а також обґрунтовано педагогічні умови художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій.

Для ефективного проектування й організації заходів, необхідних для формування художньо-графічної компетентності в студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології), розроблено концепцію художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій. Провідна ідея концепції полягає в тому, що сучасна професійна освіта вчителя технологій має поєднувати педагогічну та технологічну підготовку з художньо-пізнавальною творчою діяльністю, котра передбачає викладання в педагогічному ВНЗ мистецтва графіки. Це спонукає до розгляду та розв'язання проблем раціонального за змістом і методикою вивчення графічних дисциплін, що базується на ґрунтовній художньо-педагогічній освіті. Виконаний теоретичний аналіз концептуальних засад, інтерпретація методологічних підходів, сучасних дидактичних положень, запропонованих нами специфічних принципів художньо-графічної підготовки, інноваційних технологій, програмного та методичного забезпечення дозволив у межах концепції передбачити шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів технологій:

- модернізацію професійної підготовки вчителів технологій нині доцільно проектувати на основі наукових підходів, що довели свою дієвість у вищій школі та забезпечують перехід педагогічної освіти на якісно новий рівень, а також з урахуванням сучасних реалій і тенденцій розвитку загальної середньої освіти і нових завдань за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології);
- формування художньо-графічної компетентності вчителя технологій передбачає розвиток його здатностей застосовувати графічні інструментальні та художні засоби, творчі методи, прийоми і технології для продуктивного опрацювання та відтворення інформації, виготовлення високоестетичної продукції та ефективної організації освітнього процесу;

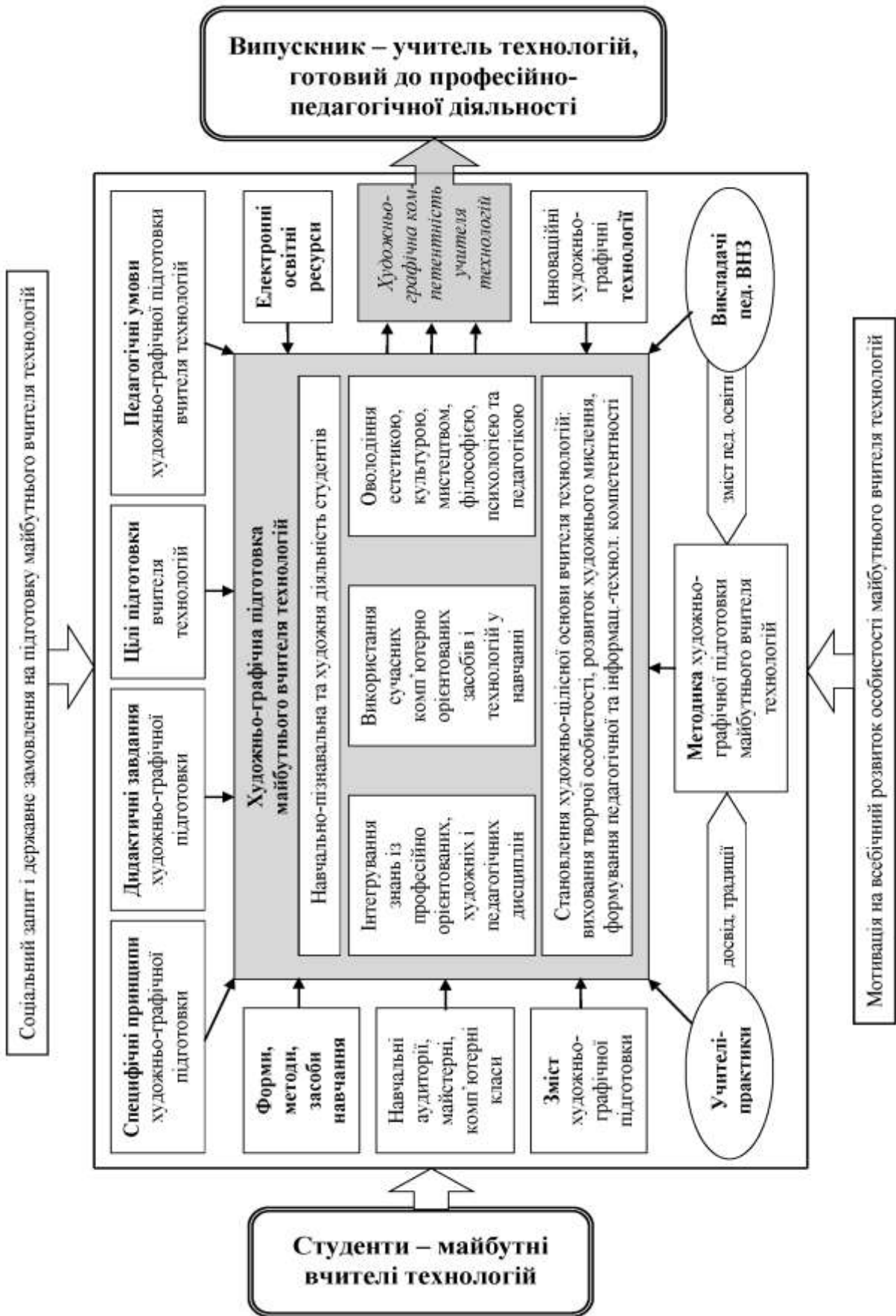

Рис. 1. Система художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій

- художньо-графічну компетентність майбутнього вчителя технологій необхідно формувати, враховуючи її складові: мотиви, готовність до цієї діяльності; здібності, розвиток сенсорно-рухового апарату, риси характеру, рівень і тип мислення, почуття художнього естетичного смаку; вміння використовувати знання з художніх дисциплін, нарисної геометрії, інженерної графіки, дизайну та комп'ютерної графіки;

- удосконалена система художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій має охоплювати цільовий, змістовий, методико-технологічний і результативний компоненти;

- педагогічні умови художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій мають послідовно забезпечувати в освітньому процесі: міждисциплінарність і синтез мистецтв; упровадження інформаційно-комунікаційних технологій; урахування положень психопедагогіки;

- необхідно розробити науково-методичне забезпечення впровадження в підготовку майбутніх учителів комп'ютерно орієнтованих технологій художньо-графічної підготовки.

У сукупності це дасть змогу досягнути цілісності психолого-педагогічної, технологічної та художньо-творчої підготовки і ефективно сформувати світоглядні позиції майбутніх учителів технологій. Проектуючи систему художньо-графічної підготовки студентів ми враховували їхню орієнтацію на становлення художньо-цілісної основи вчителів технологій, що передбачає виховання творчих особистостей, розвиток їхнього художнього мислення, формування педагогічної та інформатичної компетентності у процесі цілеспрямованої навчально-пізнавальної та художньої діяльності.

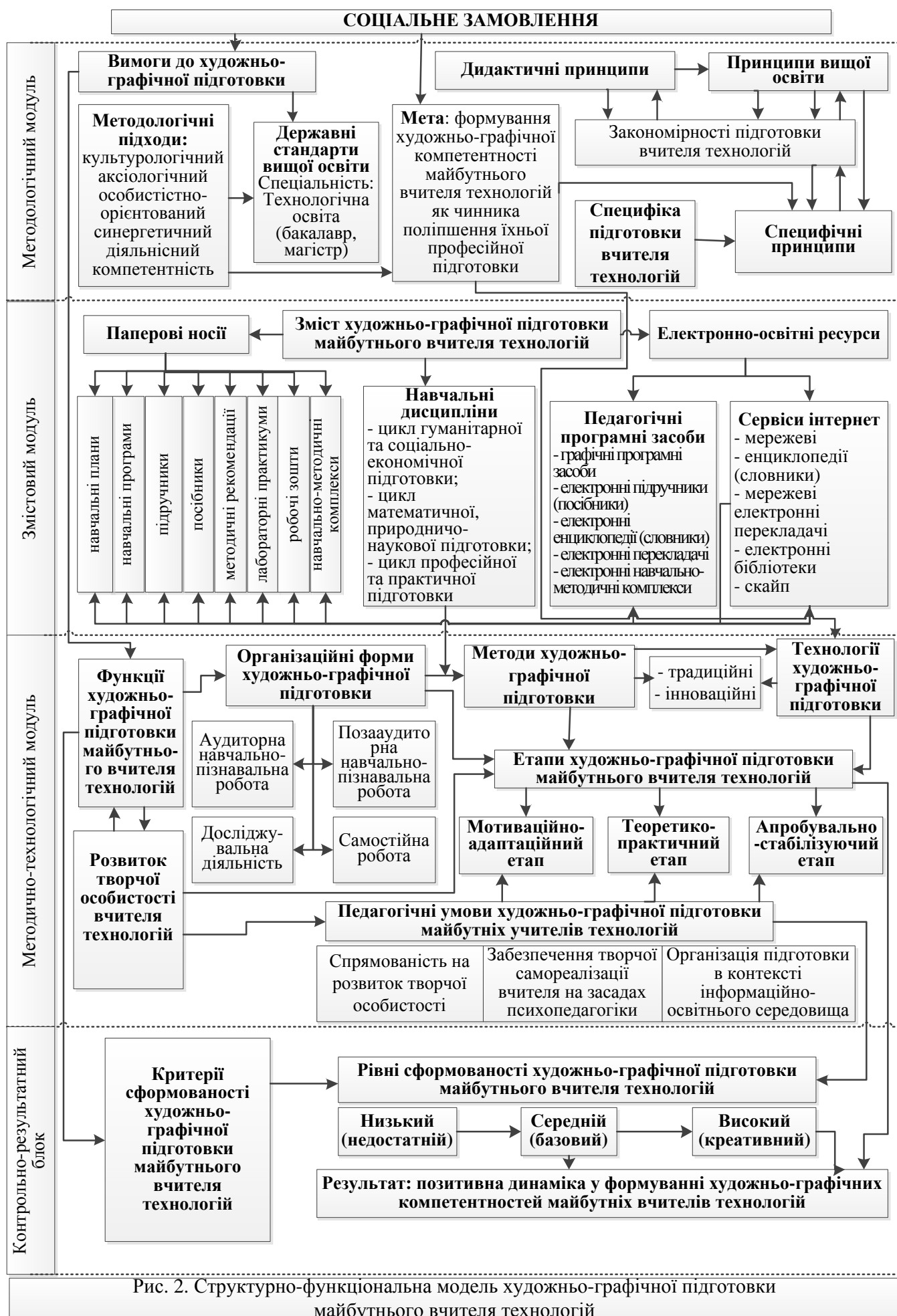
В основу наукового обґрунтування системи художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій покладені методологічні підходи, передусім контекстно-модульний, що спрямований на розвиток майбутнього вчителя технологій як суб'єкта власної професійної діяльності, вмотивованого щодо формування художньо-графічної компетентності. В побудові системи ми спиралися на базові принципи теорії систем, найважливішими з яких є принципи системності та ізоморфізму, а також брали до уваги вимоги принципів доцільності, цілісності, інтегративності. Система художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій створена на основі соціального запиту, державного замовлення та вимог до випускників педагогічних ВНЗ із метою реалізації їхніх педагогічних функцій; характеризує цілі, зміст процесу художньо-графічної підготовки студентів, методику його здійснення у ВНЗ; спрямована на досягнення кінцевого результату – підготовку вчителів технологій із належним рівнем художньо-графічної компетентності. Цю компетентність розглядаємо як сукупність здатностей вчителя технологій застосовувати графічні інструментальні та художні засоби, творчі методи, прийоми і технології для продуктивного опрацювання та відтворення інформації, виготовлення високоестетичної продукції та ефективної організації освітнього процесу. Вона містить мотиваційно-ціннісну, когнітивну, діяльнісно-операційну, індивідуально-творчу та рефлексивно-коригувальну складові.

У спроектованій системі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій узгоджені та взаємодіють цільовий, змістовий, методико-технологічний і

результативний компоненти. *Цільовий компонент* містить мету та конкретні завдання художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій і є системотвірним. *Змістовий компонент* системи охоплює зміст навчально-пізнавальної та художньої діяльності студентів, котрий пропонуємо розглядати у взаємопов'язаних когнітивному, діяльнісному й особистісному аспектах. *Методико-технологічний* компонент відображає здатність системи забезпечити майбутнім учителям технологій належний рівень художньо-графічної компетентності шляхом включення студентів у навчально-пізнавальну та художню діяльність у процесі художньо-графічної підготовки у ВНЗ. (семіотичний, імітаційний і соціальний аспекти). *Результативний компонент* системи вказує на результат її функціонування: випускника ВНЗ – учителя технологій із належним рівнем художньо-графічної компетентності, готового до педагогічної діяльності. Взаємозв'язок компонентів системи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій реалізується на функціональному рівні. Узгоджена взаємодія та взаємозумовлений вплив її цільового, змістового, методико-технологічного та результативного компонентів забезпечує цілісність системи як педагогічного об'єкта на основі їх підпорядкованості загальній меті.

Відповідно до соціального замовлення, викладеного в галузевому стандарті вищої освіти, структурно-функціональна педагогічна модель художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій (рис. 2) відтворює обґрунтовану нами на синергетичних засадах систему. Побудована з урахуванням навчально-пізнавальної, художньої, а також подальшої професійно-педагогічної діяльності вчителів технологій, модель відображає цілі, зміст процесу художньо-графічної підготовки майбутнього учителя технологій, методику його здійснення у ВНЗ і спрямована на досягнення позитивної динаміки у формуванні художньо-графічних компетентностей майбутніх учителів технологій.

У структурі моделі виокремлено чотири модулі. *Методологічний модуль* спрямований на обґрунтування й актуалізацію моделі, спирається на соціальне замовлення суспільства на компетентних учителів технологій і вимоги до їхньої художньо-графічної підготовки, закладені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці до фахівців (бакалаврів і магістрів), які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології) з метою ефективного виконання ними своїх професійних функцій. *Змістовий модуль* моделі відображає зміст художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій як чітко окреслене коло компетенцій, необхідних для ефективно професійної діяльності, якими студенти мають оволодіти під час навчання у ВНЗ. *Методично-технологічний модуль* розкриває алгоритм реалізації змісту художньо-графічної підготовки вчителя технологій, що зумовлений її функціями: озброєння студентів художньо-графічними знаннями та вироблення відповідних умінь і навичок, розвиток їхніх творчих здібностей, формування в них належного рівня інформаційно-технологічної та художньо-графічної компетентності, а також готовності реалізувати їх у професійно-педагогічній діяльності. *Контрольно-результативний модуль* моделі висвітлює вимоги до якості художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій у ВНЗ, визначеної нормативними документами.

Реалізація моделі в практиці педагогічних ВНЗ забезпечує системність і послідовність освітнього процесу, дає змогу цілісно спрогнозувати наслідки художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій. Загалом це дозволяє здійснювати випереджувальне навчання студентів з урахуванням перспективних вимог освітньої галузі, підвищити якість їхньої професійної підготовки в педагогічному університеті, а також конкурентоздатність на ринку освітніх послуг.

Педагогічними умовами художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій визначено комплекс педагогічних заходів з удосконалення системи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, що забезпечують підвищення якості художньо-графічної підготовки, конкурентоздатність випускників на ринку освітніх послуг шляхом формування в них належного рівня художньо-графічної компетентності на основі реалізації сучасної особистісно орієнтованої парадигми освіти, оновлення змісту художньо-графічної підготовки, застосування педагогічних інновацій, створення позитивної атмосфери навчання. Вони передбачають спрямування освітнього процесу не лише на засвоєння художньо-графічних знань, вироблення вмінь і навичок, а й на визначення професійно-педагогічних і художньо-естетичних цінностей, підвищення мотивації, розвиток творчої особистості студентів як підґрунтя для їхньої самореалізації в професійній діяльності.

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури, досвіду роботи, власний досвід дав змогу сформулювати такі педагогічні умови художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у ВНЗ: *розвиток творчої особистості студентів на основі міждисциплінарності та синтезу мистецтв; урахування в освітньому процесі положень психопедагогіки; створення та підтримання інформаційно-освітнього середовища в педагогічному університеті.*

Обґрунтовані в дисертації умови є системотвірними чинниками процесу художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, що передбачає організацію й управління навчально-пізнавальною та художньо-графічною творчою діяльністю студентів. Вони детермінують зміст і спрямованість завдань художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, підвищення їхньої мотивації щодо самореалізації у професійній діяльності, активно виявляються в педагогічному управлінні процесом формування художньо-графічної компетентності студентів, розвитку професійно значущих якостей особистості майбутніх учителів технологій та їхньої готовності до продуктивної освітньої діяльності з учнями. Запропоновані педагогічні умови враховувалися під час проектування методики художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних університетах.

У четвертому розділі – **«Формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій»** – викладені методичні особливості художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, запропоновано сучасні засоби художньо-графічної підготовки майбутніх вчителів технологій у педагогічних ВНЗ, розроблено комп'ютерно орієнтовані технології художньо-графічної підготовки студентів і методичне забезпечення формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій.

Методика художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій спрямована на: системне формування практико орієнтованого володіння студентами

сучасним багатфункціональним інструментарієм для виконання різноманітних художньо-графічних робіт; оптимальне поєднання рецептивно-аналітичних, репродуктивно-конструктивних і продуктивно-творчих видів художньо-графічної діяльності студентів, активізацію їхньої інтелектуальної та почуттєво-емоційної сфер, естетичний і творчий розвиток особистості; налагодження міждисциплінарних зв'язків на основі співвіднесення теоретичного та практичного матеріалу з педагогіки та психології, мистецтвознавства й естетики, матеріалознавства, креслення, дизайну, моделювання та проектування, методики навчання технологій із професійно-практичними художньо-графічними дисциплінами – рисунком, композицією, декоративно-ужитковим мистецтвом тощо, а також комп'ютерно орієнтованими навчальними системами; поетапну організацію художньо-графічної підготовки на основі забезпечення дидактично доцільного змісту кожного етапу з урахуванням його мети щодо формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій.

Відповідно до нашої методики, побудованої з урахуванням положень теорії багаторівневого розумового розвитку особистості, формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій відбувається в п'ять етапів. *Мотиваційний етап* спрямовує студентів на розвиток потреби самовдосконалення під час навчально-пізнавальної та художньо-графічної діяльності та набуття практичного досвіду виконання різноманітних художньо-графічних робіт. Метою *етапу ідентифікації* є розвиток пізнавальних здібностей і потреб особистості студентів, їхньої здатності до сприймання й осмислення інформації, значущої для ефективної художньо-графічної діяльності у професійній сфері, накопичення професійно-педагогічного досвіду художньо-графічної діяльності. *Творчо-осмислювальний етап* спрямований на досягнення майбутніми вчителями художньо-графічної компетентності, що відображає реалізацію специфічних принципів у професійно-педагогічній діяльності, вироблення індивідуальних способів реалізації інноваційних технологій художньо-графічної підготовки. *Адаптивний етап* передбачає розвиток художньо-графічної компетентності, усвідомлене володіння комплексом художньо-графічних умінь і навичок та застосування їх у безпосередній професійно-педагогічній діяльності. *Стабілізаційний етап* відображає спрямованість рефлексивного мислення студента на пошук сенсу власної художньо-графічної діяльності, самопізнання та самовдосконалення особистості.

З огляду на специфіку професійної діяльності вчителів технологій, удосконалення їхньої педагогічної освіти найбільш ефективно у формі проектно організації навчальної діяльності. Застосування в процесі художньо-графічної підготовки активного навчання, зокрема інтерактивних технологій, забезпечує інтенсивну педагогічну взаємодію, що стимулює креативність, самостійний пошук під час здобування художньо-графічних знань і вироблення практичних умінь, посилює взаємовплив учасників освітнього процесу крізь призму їхньої власної індивідуальності, особистого естетичного досвіду та досвіду художньо-графічної діяльності, забезпечує розвиток творчих здібностей майбутніх учителів технологій. Завдяки активному навчанню в студентів формується уявлення про суть художньо-графічної компетентності та її значущість для професійно-педагогічної діяльності, виробляються об'єктивні критерії самоаналізу себе як суб'єкта художньо-графічної

діяльності, утворюються ціннісні орієнтири, установки на професійний саморозвиток і самовдосконалення.

Ефективність художньо-графічної підготовки майбутніх вчителів технологій суттєво залежить від використання в навчально-виховному процесі сучасних засобів, передусім електронних освітніх ресурсів: педагогічних програмних засобів та їх електронних програмно-методичних комплексів, а також прикладних професійних програм. Педагогічні програмні засоби окрім дидактичної функції в підготовці педагога виконують методичну, готуючи їх до освітньої роботи зі школярами. Доцільно інтенсифікувати за їх допомогою лекційні та практичні курси з професійних дисциплін, спрямовані на формування художньо-графічної компетентності студентів, а також упровадити спецкурси з методики застосування ІКТ під час навчання. Серед прикладних професійних програм художньо-графічної підготовки майбутніх вчителів технологій корисними є системи ділової графіки (Lotus Freelance Graphics), художньої графіки (Paintbrush), інженерної графіки та автоматизованого проектування (Autodesk AutoCad), системи оброблення фотографічних зображень (Adobe Photoshop), а також універсальні графічні системи (CorelDRAW) та ін. Для виконання з учнями різноманітних навчальних проектів майбутнім учителям доцільно, на наш погляд, вивчити доступні комп'ютерні програми Arcon і PRO100.

Зважаючи на етапи художньо-графічної підготовки студентів, а також на можливості інформатизації освітнього процесу, пропонуємо такі комп'ютерно орієнтовані технології художньо-графічної підготовки студентів:

1) *Технологія пошуку та обміну художньо-графічної інформації на основі Інтернет-ресурсів*, що забезпечує самореалізацію майбутнього вчителя технологій у художньо-графічній царині, надаючи доступ до шедеврів світової культури і найновішої інформації з професійно-художніх питань, відкриває нові можливості підвищення ефективності навчання за допомогою проблемних ситуацій і виконання досліджень пошукового характеру, впровадження елементів гри в навчання майбутніх учителів технологій за допомогою Веб-квестів.

2) *Технологія використання електронних освітніх ресурсів художньо-графічного спрямування* актуалізує використання комп'ютерної графіки, елементів анімації, відеофрагментів, що пояснюють принципи дії об'єктів, котрі вивчаються, складні технологічні операції тощо. Для художньо-графічної підготовки вчителів технологій у педагогічних університетах необхідним є комплекс навчально-методичних розробок для теоретичних, лабораторних, практичних занять і самостійної роботи з дисциплін «Нарисна геометрія та креслення», «Комп'ютерна графіка», «Практикум з технічного моделювання та конструювання», «Комп'ютерний дизайн» та ін.

3) *Технологія застосування інструментальних художньо-технічних програмних засобів* передбачає вивчення сучасних інструментальних програмних засобів під час художньо-графічної підготовки шляхом проведення практичних занять, що передбачають моделювання, проектування та розрахунки. Це підвищує зацікавленість студентів обраною професією, матеріал подається більш доступно, зростає продуктивність засвоєння знань і вмінь, оптимальніше використовується

навчальний час, збільшується обсяг інформації, що використовують студенти, підвищується достовірність поточного та підсумкового контролю.

Комплексне використання ІКТ для формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій передбачає послідовне впровадження та застосування проектної організації навчальної діяльності, спрямованої на формування продуктивних методів професійно-художньої діяльності.

У п'ятому розділі – *«Експериментальна перевірка ефективності системи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій»* – висвітлено підготовку до впровадження авторських інновацій, організацію та етапи проведення експерименту, представлено результати реалізації моделі, педагогічних умов і концепції художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій, проведено кількісний та якісний аналіз ефективності розробленого науково-методичного забезпечення, інтерпретовано результати статистичного аналізу одержаних даних, визначено наслідки апробації в педагогічних університетах системи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, створеної на досліджуваних нами теоретико-методичних засадах.

У констатувальному дослідженні виявлені компоненти професійного становлення вчителя технологій, характеристики ставлення студентів і вчителів до художньо-графічної підготовки, мистецтва, самопізнання та власного самовдосконалення, види і форми професійної рефлексії, рівні готовності до художньо-педагогічної діяльності, що становлять структуру поетапного професійного розвитку вчителя цього профілю.

Як свідчать результати констатувального експерименту, майбутні вчителі технологій недостатньо підготовлені до ознайомлення учнів із художньо-графічними явищами, нечітко усвідомлюють значення та необхідність художньо-графічної підготовки; не користуються сучасною науково-методичною літературою з художньо-педагогічних проблем; не вивчають ці питання в плані самостійного підвищення рівня кваліфікації. Недоліки в художньо-графічній підготовці майбутніх вчителів технологій, що були виявлені, зумовлені недостатнім рівнем їхньої підготовки у ВНЗ. Однією з основних причин цього є обмежений обсяг художньо-графічної підготовки, низький рівень сформованості художньо-графічних компетентностей викладачів педагогічних ВНЗ, а також недосконале методичне забезпечення цього виду діяльності. Це спонукало до переосмислення теоретичних і методичних засад підготовки майбутнього вчителя технологій, коригування навчальних планів і програм, проведення низки заходів щодо підвищення ефективності художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій.

Удосконалення художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних ВНЗ під час формувального експерименту, в якому взяли участь 527 студентів 8 навчальних закладів, передбачало апробацію запропонованих нами нововведень у гуртковій роботі. Передусім, за допомогою дисперсійного аналізу думок студентів було оцінено кількісно питому вагу різних видів гурткової роботи за їх внеском у формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій. Дослідження ефективності гурткової роботи студентів під час вивчення курсу «Практичне кольорознавство» дозволило виявити, що гурткова робота має

суттєвий вплив на художньо-графічну підготовку майбутніх учителів технологій, що статистично підтверджено за допомогою критерія Фішера.

Якісний аналіз результатів експериментальних даних засвідчив, що запропоновані методика і технологія художньо-графічної підготовки студентів ефективніші за традиційні. Послідовне впровадження запропонованих інновацій привело до активізації поведінково-операційних, нормативно-регулятивних та емоційно-мотиваційних компонентів системи якостей і властивостей студентів ЕГ, а також становлення мотиваційно-ціннісної, когнітивної, діяльнісно-операційної, індивідуально-творчої, рефлексивно-коригувальної складових їхньої художньо-графічної компетентності. Відповідно до етапів професійного становлення майбутніх учителів технологій в експериментальній групі в навчання впроваджувалися прийоми мотивації та активізації рефлексивних дій. Діяльність студентів спрямовувалася на співвіднесення (ідентифікацію) на рівні уявлень, опанування методів самоспостереження за власними емоційними станами, напрямками розумової діяльності під час виконання завдань, пошуку особистісного смислу професійної діяльності, рефлексивно-феноменологічного переосмислення художньо-педагогічного досвіду, вироблення індивідуальних способів реалізації технологій художньо-графічної діяльності.

Інтегрованим показником сформованості художньо-графічної компетентності у професійному становленні майбутніх учителів технологій ми визначили готовність до професійної художньо-педагогічної рефлексії, спрямованої на самовдосконалення та самореалізацію. Об'єктивні дані щодо цього аспекту підготовки майбутніх учителів технологій підтверджуються результатами самоспостереження учасників експерименту.

Порівняльна характеристика результатів освітнього процесу щодо сформованості в студентів інтересу до навчально-пізнавальної діяльності свідчить про підвищене зростання інтересу до художньо-графічної підготовки в студентів ЕГ у порівнянні з КГ, що перевірено із застосуванням критерію згоди Пірсона (χ^2). Виявлена також динаміка позитивних змін мотивації студентів до гурткової роботи (рис. 3).

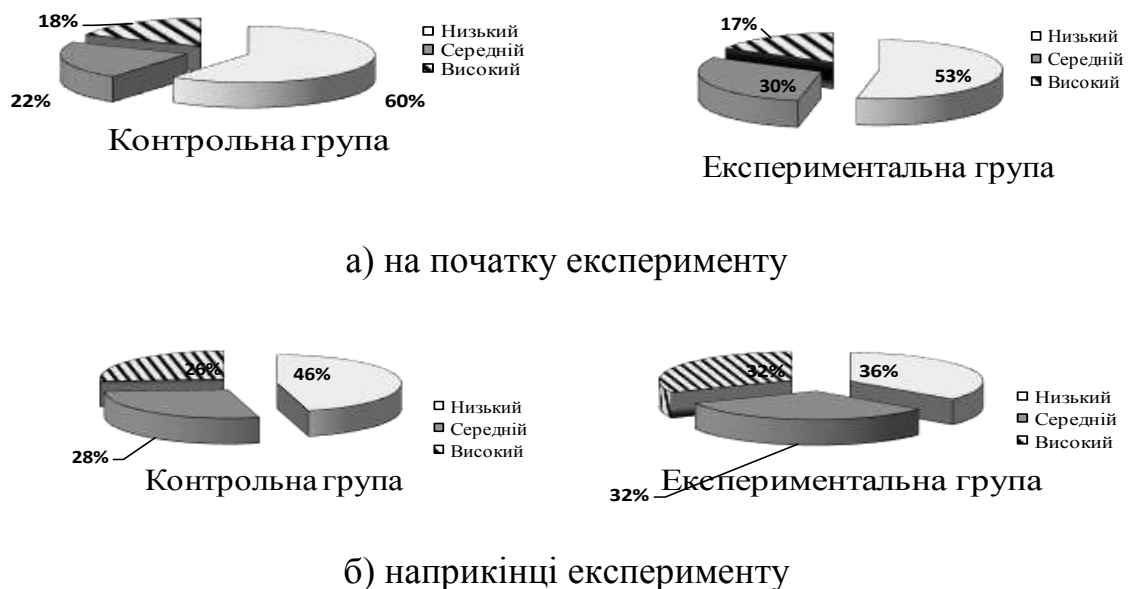

Рис. 3. Порівняльна характеристика зміни мотивації студентів КГ і ЕГ до гурткової роботи

Динаміка приросту студентів, котрі мають високий рівень мотивації, в ЕГ збільшилась на 15 %, а в КГ – лише на 8 %. Позитивні зміни у способах і формі організації гурткової роботи проявилися в інтересі студентів до спеціальної літератури, а також оволодінні основами науково-дослідної діяльності (рис. 4)

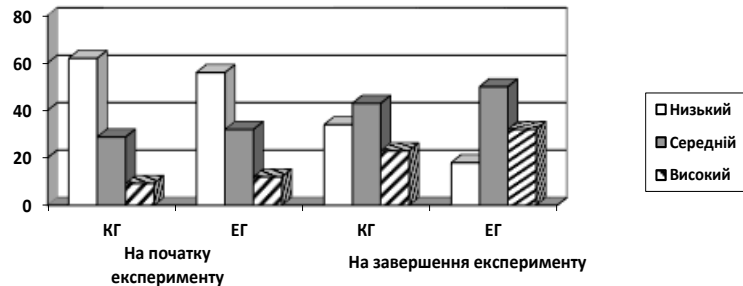

Рис. 4. Порівняльна характеристика ставлення студентів до науково-дослідної роботи на початку і наприкінці експерименту

Завдяки комп'ютерно орієнтованим технологіям художньо-графічної підготовки студентів в ЕГ вдалося підвищити рівень ІКТ-компетентності студентів. Якщо на початку експерименту в ЕГ низький рівень був притаманний 51 % студентів, то на завершення експерименту – лише 22 %. Приріст в ЕГ студентів із високим рівнем ІКТ-компетентності становить 13 %.

Загалом, завдяки авторській методиці, що застосовувалася на заняттях із різних дисциплін, вдалося добитися позитивних змін, що привело до збільшення в ЕГ кількості студентів середнього рівня художньо-графічної компетентності на 18 %, а високого – на 12 %. Особливо інтенсивним є динаміка оволодіння студентами методами наукового дослідження та методикою його організації, що зафіксовано під час виконання випускних кваліфікаційних робіт.

Отже, дослідження показало, що вихідна методологія є правильною, мета дослідження досягнута, поставлені завдання повністю розв'язані. Одержані результати дають підстави вважати, що використання розробленої моделі системи художньо-графічної підготовки студентів, упровадження обґрунтованих педагогічних умов і розробленої методики художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічні університети відіграють важливу роль у підвищенні рівня художньо-графічної компетентності студентів, здатні суттєво покращити якість професійної освіти майбутніх учителів технологій.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Ретроспективний аналіз науково-педагогічних досліджень відповідно до завдань педагогічної освіти дозволив виокремити основні методологічні підходи до художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій: системний, особистісно орієнтований, синергетичний, аксіологічний, технологічний, компетентнісний і контекстно-модульний. Узагальнивши вимоги основних підходів, а також комплексу дидактичних закономірностей і принципів ми сформулювали такі специфічні принципи підготовки майбутніх учителів технологій: вибір вільної

освітньої траєкторії в процесі підготовки і професійного становлення; наступність професійної підготовки; відповідність сформованих професійно значущих властивостей і характеристик студента обраному рівню підготовки; відкритість професійної освіти; всебічне використання розвивального потенціалу професійної підготовки і навчання; узгодженість компонентів професійної підготовки; взаємозв'язок і взаємодоповнення методів, прийомів, засобів і форм підготовки.

Концептуальні завдання підготовки сучасних учителів технологій за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр» ґрунтуються на новій меті спеціальності 014 Середня освіта (трудове навчання та технології), модернізації й оновленні змісту традиційного трудового навчання з поступовою трансформацією в навчальний предмет, де поряд із трудовим вихованням, формуванням техніко-технологічних знань, практичних умінь і навичок, важливе місце займає художньо-графічна творчість учнів. Діяльності вчителів технологій нині притаманна інформатизація функцій і, водночас, зростання потреби практичних навичок, технологічної компетентності, розвиненої художньої культури та естетичного смаку в контексті неперервного розвитку художньо-педагогічної майстерності.

2. На основі вивчення наукових джерел та емпіричного досвіду виявлено, що художньо-графічна підготовка майбутніх учителів – це процес, котрий ґрунтується на гуманітарній, психолого-педагогічній, мистецтвознавчій, інформаційній і технологічній освіті, забезпечує вчителю не лише належний обсяг професійно-педагогічних знань і вмінь, а й інформаційну, технічну та мистецьку освіченість. Це спонукає до творчого розвитку та формування національної самосвідомості, підвищує його конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг. Художньо-графічна підготовка майбутніх учителів технологій – це невід'ємна складова їхньої професійної освіти в педагогічних вищих навчальних закладах, багатоплановий і безперервний процес формування готовності до художньо-графічної складової професійно-технологічної, художньо-педагогічної та інформаційно-технологічної діяльності, затребуваної в навчанні учнів з усіх розділів програми «Технології». Особливостями художньо-графічної підготовки студентів педагогічних ВНЗ є підпорядкованість змісту за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології) та спрямованість на формування професійної компетентності, розвиток педагогічної майстерності, творче зростання й естетичне виховання особистості вчителя.

Аналіз педагогічної теорії та практики педагогічної освіти засвідчує невідповідність реального стану підготовки вчителів технологій до вимог часу. Зокрема, не приділяється належної уваги важливим теоретичним і методичним питанням модернізації комплексу дисциплін навчальних планів педагогічних ВНЗ, а також удосконалення підготовки студентів за допомогою більш продуктивних інноваційних технологій навчання. Навчальні програми не передбачають формування багатьох аспектів художньо-графічних умінь і навичок учителя, не визначені педагогічні умови та методики, що дозволили б забезпечити якісну підготовку вчителів до художньо-графічного розвитку школярів. Дослідження виявило недостатню підготовку викладачів до формування творчої особистості майбутнього вчителя, зумовлену низьким рівнем знань науково-педагогічних працівників про сутність, структуру, способи формування та методи діагностики

рівня творчих здібностей і вмінь, відсутністю в них інформації про якості студентів, що сприяють успішній художньо-графічній діяльності.

3. Теоретично обґрунтовано та розроблено систему художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій як функціональний комплекс діалектично пов'язаних компонентів та елементів, що створюють оптимальні обставини і можливості для розв'язання поставлених освітніх завдань. Система є цілеспрямованою, динамічною, відкритою для взаємодії із зовнішнім середовищем, зорієнтованою на комплексне формування особистості майбутнього вчителя технологій з належним рівнем художньо-графічної компетентності, готового до професійно-педагогічної діяльності. В спроектованій системі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій виокремлено цільовий, змістовий, методико-технологічний і результативний компоненти, взаємодія та взаємозумовлений вплив яких забезпечують цілісність системи як педагогічного об'єкта. Провідними функціями системи є організаційно-методологічна, мотиваційно-ціннісна, світоглядно-розвивальна, освітньо-контролювальна та професійно-практична, що спрямовані на формування в студентів високого рівня художньо-графічної компетентності.

4. Підготовка вчителя технологій передбачає опанування сукупністю навчальних дисциплін, що охоплюють взаємопов'язані техніко-технологічний, психологічний, педагогічний, художній та інші аспекти. Ці складники освіти доповнюють один іншого та взаємопов'язані між собою, тобто в процесі навчання у студента формується комплекс необхідних компетентностей, визначених структурно-логічною схемою виробничих функцій, типовими для цих функцій завданнями професійної діяльності та системою знань, умінь, навичок, якостей і властивостей, якими мають володіти майбутні педагоги. На цій основі художньо-графічну компетентність вчителя технологій розглядаємо як інтегровані якості особистості педагога, що пов'язані з наявністю достатніх знань, умінь і навичок у галузі нарисної геометрії, креслення, образотворчої грамоти та комп'ютерної графіки, і виражаються в здатності застосовувати їх у ситуаціях, пов'язаних із технологічною підготовкою школярів для продуктивного опрацювання та відтворення інформації, виготовлення високоестетичної продукції та ефективної організації освітнього процесу. Структурними складовими художньо-графічної компетентності визначено: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-операційний, індивідуально-творчий, рефлексивно-коригувальний. Доведено, що вони впливають на всю систему поведінково-операційних, нормативно-регулятивних та емоційно-мотиваційних якостей і властивостей особистості майбутнього вчителя технологій.

5. Розроблена й апробована концепція художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій має на меті підвищення якості освіти студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології) шляхом викладання в педагогічному ВНЗ мистецтва графіки, раціонального за змістом і методикою навчання. Теоретичний аналіз концептуальних засад, інтерпретація методологічних підходів, сучасних дидактичних положень, обґрунтованих нами специфічних принципів художньо-графічної підготовки, інноваційних технологій, програмного та методичного забезпечення дозволив у межах концепції передбачити

шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Це дасть змогу забезпечити поєднання педагогічної та технологічної складової освітнього процесу з художньо-пізнавальною творчою діяльністю студентів, досягнути цілісності психолого-педагогічного, технологічного та художньо-творчого компонентів навчання й ефективно сформувані світоглядні позиції майбутніх учителів технологій і, таким чином, якісно підготувати майбутніх учителів технологій до трудового виховання, проектно-технологічного навчання, розвитку художніх і творчих здібностей школярів.

6. Структурно-функціональна модель художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій реалізує обґрунтовану педагогічну систему, відображає цілі й особливості художньо-графічної підготовки студентів у педагогічних ВНЗ, взаємопов'язує зміст, організаційні форми, художньо-графічні та мультимедійні засоби, методи навчання і спрямована на досягнення позитивної динаміки у формуванні художньо-графічних компетентностей майбутніх учителів технологій. Створена на основі соціального замовлення та вимог до художньо-графічної підготовленості випускників педагогічних ВНЗ, сформульованих у галузевих стандартах вищої освіти, вона ґрунтується на синергетичних засадах узгодженості всіх елементів, що взаємодіють у системі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій під час здобуття освіти. В структурі моделі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій виокремлено чотири модулі: методологічний, змістовий, методично-технологічний, контрольньо-результативний.

Аналіз результатів формувального експерименту засвідчив ефективність педагогічної моделі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій. Якість знань студентів експериментальних груп із навчальних дисциплін була вищою, ніж у контрольних, а зростання кількості студентів із високим рівнем практичної підготовки в цих групах значно перевищувала контрольні. Майже вдвічі вищою була динаміка зростання показника високого рівня розвитку творчих умінь і здібностей у студентів, які навчалися за побудованою нами моделлю та методикою. Упровадження та реалізація моделі у практиці педагогічних ВНЗ забезпечує системність і послідовність освітнього процесу, дає змогу цілісно спрогнозувати результати художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій. Загалом, це дозволяє здійснювати випереджувальне навчання студентів із урахуванням перспективних вимог освітньої галузі та підвищити якість їхньої професійної підготовки в педагогічному університеті, а також конкурентоздатність на ринку освітніх послуг.

7. На основі дослідження мотиваційно-цільових, процесуально-змістових, організаційно-технологічних і суб'єктно орієнтованих заходів, що впливають на ефективність формування художньо-графічної компетентності студентів визначені педагогічні умови художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у ВНЗ:

- розвиток творчої особистості студентів на основі міждисциплінарності та синтезу мистецтв;
- урахування в освітньому процесі положень психопедагогіки;

– створення та підтримка інформаційно-освітнього середовища в педагогічному університеті.

Обґрунтовані умови детермінують зміст і спрямованість завдань художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, активно виявляються в педагогічному управлінні процесом формування художньо-графічної компетентності студентів, забезпечують підвищення їхньої мотивації щодо самореалізації в професійній діяльності, розвиток професійно значущих якостей особистості та готовності майбутніх учителів до подальшої продуктивної творчої художньо-графічної діяльності з учнями загальноосвітніх шкіл.

8. Відповідно до розробленої та експериментально перевіреної методики, формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій передбачає п'ять етапів: мотиваційний, ідентифікації, творчо-осмислювальний, адаптивно-культивувальний і стабілізаційний.

Обґрунтовані методичні особливості художньо-графічної підготовки студентів, основу якої складає проблемно-пошуковий метод у формі проектної організації навчальної діяльності під час різних видів гурткової роботи; підтверджена доцільність використання контекстно-модульної організації навчального процесу та проектно-технологічної діяльності, спрямованої на самостійний творчий пошук, поєднання традиційних та інноваційних методів, застосування активного навчання, а також інтерактивних технологій. Реалізація художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій потребує впровадження сучасних засобів, передусім електронних освітніх ресурсів, а також прикладних професійних програм.

Проведена апробація комплексного застосування комп'ютерно орієнтованих технологій формування художньо-графічної компетентності майбутніх учителів шляхом створення інформаційно-освітнього середовища засвідчила, що в процесі навчання доцільно залучати ІКТ для опанування студентами графічного мистецтва, формування композиційного, графічного й образного мислення. Використання засобів ІКТ у художньо-графічній підготовці студентів технологій відповідно до контекстно-модульного підходу передбачає: накопичення професійно орієнтованих знань за допомогою електронних освітніх ресурсів (педагогічних програмних засобів різного ступеня складності, мультимедійних презентацій, електронних підручників) і пошуку додаткової інформації в Інтернеті (веб-квести); формування й удосконалення навичок роботи зі спеціалізованими комп'ютерними програмами і технологічним обладнанням; формування культури мережевого спілкування та різних способів комунікативної діяльності; включення студентів у педагогічне співтовариство за допомогою взаємодії в мережі; надання свободи у виборі власної освітньої траєкторії; усвідомлення своїх творчих можливостей у процесі творчої самореалізації.

Проведене дослідження дає підставу для формулювання низки практичних рекомендацій, що можуть бути використані на таких рівнях: 1) фахових науково-методичних комісій Міністерства освіти і науки України для розроблення галузевих стандартів підготовки вчителів технологій за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр»; 2) обласних інститутів післядипломної освіти педагогічних працівників щодо вдосконалення художньо-графічної підготовки вчителів і

керівників творчих мистецьких об'єднань, методики розвитку творчої особистості та вихованості учнів; 3) педагогічних вищих навчальних закладів для широкого впровадження системи художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, неперервності її подальшого розвитку та вдосконалення; 4) викладачів художніх і технічних дисциплін, методики викладання декоративно-ужиткового мистецтва, керівників педагогічних практик і гуртків щодо планування та управління творчою роботою студентів, використання запропонованої моделі художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій.

Дослідження, певна річ, не вичерпує всіх аспектів проблеми художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічних університетах і засвідчує необхідність її подальшого розроблення за такими перспективними напрямками: теоретичне обґрунтування процесу розвитку творчої особистості вчителя в художньо-педагогічній діяльності; вивчення впливу духовної культури та національної самосвідомості педагога на формування відповідних якостей в учнів; організація культурно-просвітницької діяльності майбутніх учителів в галузі мистецтва; взаємодія педагогічних ВНЗ і загальноосвітніх шкіл у професійному становленні майбутніх учителів технологій. Актуальним є розроблення уніфікованої технології освітньої діяльності в педагогічному ВНЗ на основі ІКТ із метою ефективного використання програмних засобів і електронних освітніх ресурсів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, що розкривають основний зміст дисертації

1. Бойчук В. М. Теоретичні і методичні основи художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій : монографія / Віталій Миколайович Бойчук. – Вінниця : ФОП Рогальська О. І., 2015. – 564 с.
2. Бойчук В. М. Художньо-графічна підготовка : навч. посібник / В. М. Бойчук. – Вінниця : ТОВ «Діло», 2015. – 130 с.
3. Бойчук В. М. Різьблення деревини (історія, методика, практика) : монографія / Віталій Миколайович Бойчук // Передмова Ничкало Н. Г. – Вінниця : ФОП: Данилюк В. Г., 2011 – 316 с. : іл.
4. Бойчук В. М. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті : [монографія] / А. М. Гуржій, Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія та ін. ; за ред. академіка НАПН України Гуржія А. М. у 2 частинах. – Ч. 2. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. – С. 329-357.
5. Бойчук В. М. Інноваційна методика навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів різьбленню деревини / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – [вип. 18]. – С. 183-189.
6. Бойчук В. М. Застосування комп'ютерних технологій в технологічній освіті школярів / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – [вип. 20]. – С. 172-177.
7. Бойчук В. М. Методика застосування сучасних комп'ютерних технологій у

процесі підготовки вчителя трудового навчання / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – [вип. 21]. – С. 293-298.

8. Бойчук В. М. Компьютерно-графическое моделирование в формировании графической культуры учащихся / В. М. Бойчук, Ю. П. Беженарь // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – [вип. 22]. С. 64-71.

9. Бойчук В. М. Художньо-графічна підготовка майбутнього вчителя трудового навчання / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – [вип. 25]. – С. 225-229.

10. Бойчук В. М. Розвиток мислення та творчої активності учнів на уроках трудового навчання / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – [вип. 27]. – С. 38-41.

11. Бойчук В. М. До питання виникнення графічних зображень / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – [вип. 28]. – С. 230-233.

12. Бойчук В. М. До питання впливу культури на розвиток особистості майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – [вип. 29]. – С. 323-329.

13. Бойчук В. М. Формування творчої особистості майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – [вип. 31]. – С. 298-302.

14. Бойчук В. М. Использование компьютерно-графического моделирования в художественно-графической подготовке учащихся / В. М. Бойчук, Ю. П. Беженарь // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – [вип. 32]. – С. 237-243.

15. Бойчук В. М. Підготовка майбутнього вчителя технологій у вищому педагогічному навчальному закладі / В. М. Бойчук, І. С. Зброжек // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – [вип. 33]. – С. 239-242.

16. Бойчук В. М. Творча діяльність майбутніх учителів технологій на заняттях з предмету «Основи композиції» / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та

інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І.А.Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – [вип. 34]. – С. 215-218.

17. Бойчук В. М. Застосування інноваційних методик навчання у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І.А.Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – [вип. 35]. – С. 167-171.

18. Бойчук В. М. Мистецькі компетенції у підготовці майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І.А.Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – [вип. 36]. – С. 173-178.

19. Бойчук В. М. Про необхідність художньо-графічної підготовки вчителя технологій / В. М. Бойчук // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського держ. пед. унів. ім. Павла Тичини ; [ред. кол. : Побірченко Н. С.] – Умань : ФОП Жовтий, 2013. – [вип. 8; Ч. 1]. – С. 130-137.

20. Бойчук В. М. Мистецька компонента у професійній підготовці майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. – [вип. 37]. – С. 359-364.

21. Бойчук В. М. Художньо-графічна підготовка як необхідна складова професійної компетентності майбутніх вчителів технологій / В. М. Бойчук // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. пр. ; за заг. ред. Д. Е. Кільдерова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – [Вип. 45]. – С. 20-25.

22. Бойчук В. М. Формування творчої особистості майбутнього вчителя технологій у процесі його фахової підготовки / В.М. Бойчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. пр. ; за заг. ред. Д. Е. Кільдерова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – [вип. 46]. – С. 8-12.

23. Бойчук В. М. Мистецькі аспекти в підготовці майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Теорія і практика управління соціальними системами : щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків : НТУ «ХПІ», 2014. – № 2. – С. 52-58.

24. Бойчук В. М. Методика реалізації учителем технологій варіативного модуля «Технологія дизайну інтер'єру» / В. М. Бойчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: збірник наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – [вип. 51]. – С. 32-41.

25. Бойчук В. М. Застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання вчителем технологій у процесі проектування виробів / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – [вип. 41]. – С. 220-226.

26. Бойчук В. М. Необхідність художньої освіти як методологічної основи художньо-графічної підготовки майбутніх вчителів технології / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Редкол. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – [вип. 42]. – С. 163-168.
27. Бойчук В. М. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні предмету «Технології» / В. М. Бойчук // Наукові записки. – Випуск 7. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 1. /За заг. ред. М.І. Садового та В.О. Єжової. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. Винниченка, 2015 - С. 180 – 185.
28. Бойчук В. М. Сучасна парадигма технологічної освіти в школі / В. М. Бойчук, Р. С. Гуревич // Трудова підготовка в рідній школі, 2015. – № 6. – С. 2-5.
29. Бойчук В. М. Вплив глобальних процесів на професійну компетентність майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. ; Редкол. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – [вип. 43]. – С. 166-170.
30. Бойчук В. М. Розвиток у майбутніх вчителів технологій пізнавального інтересу до художньо-графічних дисциплін на основі інтердисциплінарних підходів / В.М. Бойчук // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. - Випуск 52: збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С. 20-26.
31. Бойчук В. М. Сучасні тенденції технологічної освіти в Україні / В. М. Бойчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. ; Редкол. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – [Вип. 46]. – С. 5-8.
32. Бойчук В. М. Виготовлення на уроках «Технології» макетів інтер'єрів з використанням можливостей комп'ютера / В. М. Бойчук // Трудова підготовка в рідній школі. – 2016 – № 7. – С. 36-42.

Статті в наукових зарубіжних виданнях

33. Бойчук В.М. Развитие профессиональных компетенций будущих педагогов в условиях использования информационно-коммуникационных технологий / В.М. Бойчук, Гуревич Р.С. // Изобразительное искусство в системе образования: научное издание. – Республика Беларусь г.Витебск /Витебский госуд. унив., под. ред.. В.П. Климовича, Д.С. Синько/ УО ВГУ им. П.М. Машерова. – Витебск 2009. – С. 19-27.
34. Бойчук В.М. Информационные технологии в профессиональной подготовке педагога / В.М. Бойчук // Изобразительное, декоративно-прикладное искусство и дизайн в системе художественного образования: научное издание. – Республика Беларусь, г.Витебск /Витебский госуд. унив., под. ред.. Д.С. Синько/ УО ВГУ им. П.М. Машерова. – Витебск 2010. – С. 10-16.
35. Бойчук В. М. Система формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій / В. М. Бойчук // *Pedagogika. Osiągnięcia naukowe, rozwój, prognozy na rok 2015 : Zbiór artykułów naukowych.* – Warszawa : Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. №2 – Str. 38-44.

36. Бойчук В. М. Нові підходи у фаховій підготовці майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // *Inżynieria i technologia. Osiągnięcia naukowe, rozwój, prognozy na rok 2015 : zbiór artykułów naukowych.* – Warszawa : Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. № 1(16) – Str. 25-31.
37. Бойчук В. Н. Повышение профессионального мастерства будущих учителей технологии на основе использования информационных телекоммуникационных технологий / В. Н. Бойчук // *Декоративно-прикладное и изобразительное искусство, техническая графика и дизайн: образование, практика, проблемы и перспективы развития : научное издание.* – Республика Беларусь, г. Витебск / Витебский госуд. унив. ; под. ред. Альхимёнка А. А. – Витебск : ВГУ им. П. М. Машерова, 2015. – С. 21-25.
38. Бойчук В. М. Методика підготовки майбутніх учителів технологій / В. М. Бойчук // *Państwo i Prawo. Współczesne tendencje w nauce i edukacji 2016 : zbiór artykułów naukowych.* – Warszawa : Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. №1(14) – Str. 9-13.
39. Бойчук В. М. Організація підготовки майбутніх учителів технологій в умовах інформаційного навчального середовища / В. М. Бойчук // *Współczesne tendencje w nauce i edukacji : zbiór artykułów naukowych.* – Warszawa : Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. №6. – Str. 22-27.
40. Бойчук В. М. Формування професійної компетентності учителя технологій / В. М. Бойчук // *Scientific Journal “ScienceRise” Pedagogical Education №1/5(18) januaru 2016, «SPC TECHNOLOGY CENTER», S. 17-21.*

Опубліковані праці апробаційного характеру

41. Бойчук В.М. Підготовка студентів вищих навчальних закладів з прилученням до національних традицій українського народу / В.М. Бойчук // *Актуальні проблеми виробничих та інформаційних технологій, економіки та фундаментальних наук: Зб. Наук. праць.* – Випуск 5. - Вінниця: ФОП Данилюк В.Г., 2008. – С. 85-86.
42. Бойчук В.М. Сучасні електронні технології в неперервній освіті / В.М. Бойчук, М.Ю.Кадемія // *Професійна підготовка педагогічних кадрів у контексті європейського освітнього простору: матеріали міжвуз. наук.-прак. конф. аспірантів та молодих вчених / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія – Хмельницький: ХГПА, 2008. – 163-170.*
43. Бойчук В. М. Застосування комп'ютерних технологій у професійній освіті / В.М. Бойчук// *Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції: Зб. матеріалів Міжн. Науково-практичної конференції.* – 22-24 квітня, 2009 р. Київ – Житомир/ за ред. В.Кременя, Т.Лєвовицького, С.Сисоєвої. – К.: КІМ,– 2009.. – С. 317-323.
44. Бойчук В. М. Можливості використання комп'ютерних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів трудового навчання / В.М. Бойчук, Ю.С. Макоцьоба // *Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти: Збірник наукових праць.* – Випуск 6. – Вінниця: ТОВ: «Планер», 2009 – С. 307-310.
45. Бойчук В. М. Виховання творчого ставлення учнів до праці на уроках трудового навчання / В.М. Бойчук, А.С.Танасійчук // *Актуальні проблеми*

математики, фізики і технологічної освіти: Збірник наукових праць. – Випуск 7. – Вінниця: ТОВ: «Планер», 2010 – С. 2358-361.

46. Бойчук В. М. Застосування комп'ютерних технологій, як засобу розвитку мислення учнів у процесі їх графічної підготовки / В.М. Бойчук, В.А. Рештовський // Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти: Збірник наукових праць. – Випуск 8. – Вінниця: ФОП: «Данилюк В.Г.», 2011 – С. 367-371.

47. Бойчук В. М. Виховання духовності молодого покоління художньо-графічними засобами / В.М. Бойчук // Виховання молоді на принципах християнської моралі: матеріали регіон. наук. конф. / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського – Вінниця, 2012. – С. 85–86.

48. Бойчук В. М. Застосування інформаційних технологій у процесі художньо-графічної підготовки учнів / В.М. Бойчук // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. праць. – Вип. 1./ редкол.: Р.С. Гуревич (голова) [та ін.]– Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2012. – С. 47–50.

49. Бойчук В. М. Формування художньо-графічних умінь майбутнього вчителя технологій у процесі вивчення предмету «Основи композиції» / В.М. Бойчук // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. праць. – Вип. 3./ редкол.: Р.С. Гуревич (голова) [та ін.]– Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2012. – С. 12–16.

50. Бойчук В. М. Художньо-графічна підготовка учнів за допомогою комп'ютерних технологій / В.М. Бойчук, С.А. Красінська, В.Ф.Крот // Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти: зб. наук. праць / С.В. Подолянчук(голова) [та ін.] – Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2012. - [вип. 9] - С. 518 – 522.

51. Бойчук В. М. До питання підготовки фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах / В.М. Бойчук // Інформаційно-комунікаційні технології у сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: третя між нар. наук.- практ. конф.: [в 2 ч.] – ч. 2 / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ін.; [за ред. М.М. Козяра, Н.Г. Ничкало] – Львів: ЛДУ БЖД, 2012. – С. 161–164.

52. Бойчук В. М. Роль інноваційних технологій у формуванні художньої-графічної культури майбутнього педагога / В.М. Бойчук // Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти: зб. наук. праць / С.В. Подолянчук(голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2012. - [вип. 10] - С. 279 – 282.

53. Бойчук В. М. Розвиток креативності майбутніх вчителів технологій у процесі їхньої професійної підготовки / В.М. Бойчук // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. праць. – Вип. 1(4)./ редкол.: Р.С. Гуревич (голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2013. – С. 21–24.

54. Бойчук В. М. Застосування інноваційних технологій навчання на уроках технології / В. М. Бойчук // Науково-методичний журнал «Трудове навчання в школі» №15-16 (75-76), 2013 – С. 75-76.

55. Бойчук В. М. Роль мистецтва у формуванні професійних компетенцій майбутнього вчителя технологій / В.М. Бойчук // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. праць. – Вип. 2 (5) / редкол.: Р.С. Гуревич

- (голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2013. – С. 208–213.
56. Бойчук В. М. Духовна культура у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Виховання молоді на принципах християнської моралі : збірн. матер. регіон. наук. конф. ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського – Вінниця, 2013. – С. 13-15.
57. Бойчук В. М. Підготовка майбутнього вчителя технологій у вищих педагогічних навчальних закладах / В.М. Бойчук// Психолого-педагогічний науковий журнал «Професійне становлення особистості» №3 грудень 2013р. Хмельницький національний університет – С. 47-51.
58. Бойчук В. М. Формування креативної особистості у вищих педагогічних навчальних закладах / В. М. Бойчук // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць ; за ред. Товажнянського Л. Л., Романовського О. Г. – [Вип. 34-35 (38-39)]. – Харків : НТУ «ХП», 2013. – С. 236-241.
59. Бойчук В. М. Інтердисциплінарність у підготовці майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : зб. наук. праць. – Вип. 3 (6) / редкол.: Р.С. Гуревич (голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2014. – С. 184–189.
60. Бойчук В. М. Художньо-графічна підготовка майбутнього вчителя технологій / В. М. Бойчук // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів XI Міжн. педагогічних читань пам'яті проф. О. П. Рудницької / [голов. ред.: І.А. Зязюн] Вип.5 (9) – Чернівці: Зелена Буковина, 2014. - С – 190 – 196.
61. Бойчук В. М. Розвиток християнського світогляду художньо-графічними засобами сакрального мистецтва / В.М. Бойчук // Виховання молоді на принципах християнської моралі // Збірник матеріалів V регіональної науково-методичної конференції. – Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2015. – С. 83–84.
62. Бойчук В. М. Підготовка вчителя технологій на основі використання ІКТ / В. М. Бойчук // Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід проблеми, перспективи : зб. наук. праць ; за ред. Козяра М. М, Ничкало Н. Г. – Львів : ЛДУ БЖД, 2015. – [Ч. 1]. – С. 113-118.
63. Бойчук В. М. Застосування електронного програмного комплексу «Argon» під час проведення уроків з предмету «Технології» / В.М. Бойчук // Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти: зб. наук. праць / С.В. Подолянчук(голова) [та ін.] – Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2015. - [вип. 12] - С. 132 – 136.
64. Бойчук В. М. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на підготовку вчителя / В. М. Бойчук // Телекомунікаційні та інформаційні технології : науковий журнал. – том III, Розвиток інформаційних технологій ; редкол. : Беркман Л. Н. (гол. ред.) [та ін.]. – Київ : Видавничий центр Державного університету телекомунікацій. – 2015. – С. 100-104.
65. Бойчук В. М. Педагогічний досвід застосування методу проектів на уроках «Технології» / В. М. Бойчук // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : зб. наук. праць ; редкол. : Гуревич Р. С. (голова) [та ін.] ; Вінницький

державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця : ТОВ «Фірма Планер», 2015. – [Вип. 4 (7)]. – С. 210-218.

66. Бойчук В. М. Технологічна освіта – виклики і перспективи / В. М. Бойчук // Освітній україноцентризм Григорія Філіпчука: зб. наук. пр. / [редкол.: Н. Ничкало (голова), та ін.; упоряд.: Н. Ничкало, О. Боровік]; НАПН України; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К.: Богданова А.М., 2016. – С.530-537.

67. Бойчук В. М. Використання комп'ютерних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання і технологій / В. М. Бойчук // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. праць. – Вип. 6 (9) / редкол.: Р. С. Гуревич (голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ТОВ «Фірма Планер», 2016. – С. 282-284.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

68. Бойчук В. М. Художня обробка деревини / В. М. Бойчук // Навчальний посібник – Вінниця: ВАТ „Ландо Лтд”, 2008. – 322 с.

69. Бойчук В. М. Ручна обробка металу / В.М. Бойчук // Навчальний посібник – Вінниця: ВАТ „Ландо Лтд”, 2009. – 108 с.

70. Бойчук В. М. Трудове навчання (технічна праця): / В.М. Бойчук // Методичні рекомендації щодо обладнання кабінетів і майстерень – Вінниця: ВАТ «Ландо Лтд», 2009 – 85 с.: іл.

71. Бойчук В. М. Технології / В.М. Бойчук, М.Ю. Кадемія, О.Ю. Пінаєва, І.В. Савчук, Л.С. Шевченко // Термінологічний словник-довідник: вчителям трудового навчання (технологій) за ред. д. пед. наук, професора Р.С. Гуревича. - Вінниця: ФОП Данилюк В.Г., 2009 – 335 с.

72. Бойчук В. М. «AUTOCAD» / В.М. Бойчук // Навчальний посібник з комп'ютерної з графіки – Вінниця: ВАТ «Ландо Лтд», 2010 – 164 с.: іл.

73. Бойчук В. М. Технології / В.М. Бойчук, М.Ю. Кадемія, О.Ю. Пінаєва, І.В. Савчук, Л.С. Шевченко // Термінологічний словник-довідник: вчителям трудового навчання (технологій) за ред. д. пед. наук, професора Р.С. Гуревича. Видання друге, доповнене. **Надано гриф МОН (N 1/ 11-1216 від 26.02.10 р.)** - Вінниця: ФОП Данилюк В.Г., 2010 – 362 с.

74. Бойчук В. М. Основи проектної графіки: практикум / В.М. Бойчук // Вінниця: ТОВ «Діло», 2011. – 36 с.іл.

75. Бойчук В. М. Розвиток на уроках трудового навчання творчого ставлення до праці: методичні рекомендації / В.М. Бойчук // Навчально-методичне видання. – Вінниця: ФОП: «Данилюк В.Г.», 2011 – 30 с. іл.

76. Бойчук В. М. Оперування знаково-символічними засобами у процесі графічної підготовки студентів / В.М. Бойчук, // Методичні рекомендації. – Вінниця: ФОП: «Данилюк В.Г.», 2011 – 12 с.

77. Бойчук В. М. Практичне кольорознавство : методичні рекомендації / В. М. Бойчук // Навчально-методичне видання. – Вінниця : ТОВ «Діло», 2011. – 30 с. : іл.

78. Бойчук В. М. Історичні аспекти виникнення графічних зображень / В. М. Бойчук // Методичні рекомендації. – Вінниця : ФОП: «Данилюк В.Г.», 2011 – 24 с.

79. Бойчук В. М. Робочий зошит з технологічного практикуму (ручна обробка металу) / В. М. Бойчук // Вінниця : ФОП Рогальська І. О.; 2012 – 112 с.
80. Бойчук В. М. Особистість керівника гуртка у розвитку технічної творчості: методичні рекомендації / В. М. Бойчук, А. І. Крот // Вінниця : ТОВ «Діло»; 2012 – 20 с.
81. Бойчук В. М. Розвиток творчих здібностей гуртківців: методичні рекомендації / В. М. Бойчук, З. І. Свята // Вінниця : ТОВ «Діло»; 2012 – 28 с.
82. Бойчук В. М. Основи композиції : лабораторний практикум / В. М. Бойчук // Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю. ; 2013. – 124 с. : іл.
83. Бойчук В. М. Основи композиції. Методичні рекомендації до виконання самостійних робіт / В. М. Бойчук // Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю. ; 2013. – 44 с. : іл.
84. Бойчук В.М. Основи композиції. Методичні рекомендації до виконання індивідуальних робіт / В. М. Бойчук // Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю. ; 2013. – 40 с. : іл.
85. Бойчук В. М. Основи композиції. Методичні рекомендації до виконання творчого проекту / В. М. Бойчук // Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю. ; 2013. – 28 с. : іл.
86. Бойчук В. М. Розвиток мовлення майбутнього вчителя технологій за допомогою художньо-графічних термінів : метод. видання / В. М. Бойчук. – Вінниця : ТОВ «Діло», 2014. – 76 с.
87. Бойчук В. М. Художнє оздоблення виробів на уроках технологій. Деревообробка / В. М. Бойчук : навчальний посібник / уклад. В. М. Бойчук. – Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю. ; 2014. – 92 с. : іл.
88. Бойчук В. М. Словник майбутнього вчителя технологій : довідкове видання / В. М. Бойчук. – Вінниця : ТОВ «Діло», 2014. – 684 с.
89. Бойчук В. М. Малюнок і живопис : лабор. практи. / В. М. Бойчук. – Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю. ; 2014. – 118 с.
90. Бойчук В. М. Робочий зошит з технологічного практикуму : навч.-метод. посібник / В. М. Бойчук // Видання друге, доповнене. – Вінниця : ФОП Рогальська О. І. – 2014. – 112 с.
91. Бойчук В. М. Короткий термінологічний словник майбутнього вчителя технологій (інноваційні технології навчання) : довідкове видання / В. М. Бойчук. – Вінниця : ТОВ «Діло», 2015. – 32 с.
92. Бойчук В. М. Основи композиції : навч. посібник / В. М. Бойчук. – Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю. ; 2015. – 132 с.
93. Бойчук В. М. Художнє оздоблення об'єктів праці : навч. посібник / В. М. Бойчук. – Вінниця : ТОВ «ДІЛО», 2015. – 67 с.
94. Бойчук В. М. Організація проектно-технологічної діяльності учнів : метод. реком. до оформлення документації для виконання проекту / В. М. Бойчук. – Вінниця : ТОВ «Ландо», 2015. – 34 с. : іл.
95. Бойчук В. М. Словник вчителя технологій. Том 1. Довідкове видання / В. М. Бойчук. – Вінниця : ТОВ «Діло», 2015 – 356 с. : іл.
96. Бойчук В. М. Словник вчителя технологій. Том 2. Довідкове видання / В. М. Бойчук. – Вінниця : ТОВ «Діло», 2015 – 368 с. : іл.

Анотації

Бойчук В. М. Теоретичні і методичні основи художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2017.

У дисертаційній роботі науково обґрунтовано й розроблено науково-методичну систему художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій як функціональний комплекс діалектично пов'язаних компонентів та елементів, що створюють оптимальні обставини і можливості для розв'язання поставлених освітніх завдань. Система є цілеспрямованою, динамічною, відкритою для взаємодії із зовнішнім середовищем, зорієнтованою на комплексне формування особистості майбутнього вчителя технологій з належним рівнем художньо-графічної компетентності, готового до професійно-педагогічної діяльності. Розроблена й апробована концепція художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій щодо вдосконалення професійної підготовки студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології).

Запропоновано, обґрунтовано й реалізовано організаційно-педагогічні умови та розроблено структурно-функціональну модель художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій, удосконалено методичні підходи до розв'язання поставленої проблеми.

Доведено, що на рівень художньо-графічної підготовки майбутніх учителів технологій впливають створені педагогічні умови та чітке дотримання етапів творчої проектно-технологічної діяльності студентів.

Ключові слова: педагогічні вищі навчальні заклади, система художньо-графічної підготовки, вчителі технологій, художньо-графічна компетентність, технології, педагогічні умови, комп'ютерна графіка.

Boychuk V.M. Theoretical and Methodological Foundations of Art and Graphic Training of Future Teachers of Technology. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskyi, the Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnytsia, 2017.

In the thesis it is scientifically grounded and developed a scientific-methodical system of art and graphic training for future teachers of technology as a functional complex dialectically related components and elements that create optimal conditions and opportunities for the solution of educational problems. The system is purposeful, dynamic, open to interaction with the environment, oriented to complex formation of the personality of a future teacher of technology with appropriate art and graphic competence, ready for professional and educational activities. The leading functions of the system are organizational-methodological, motivational-valued, world outlook-

developmental, educational-controlled, professional-practical and they are directed to develop a high level of artistic and graphic competence in students.

The developed and tested concept of art and graphic training of future teachers of technology is aimed to improve the education quality for students in specialty 014 Secondary Education (Manual Training and Technologies) by teaching graphics arts rationally in content and teaching methods in pedagogical higher establishments. The theoretical analysis of the conceptual principles, the interpretation of methodological approaches, modern didactic statements, the specific principles of art and graphic training justified by us, innovative technologies, software and methodological aids allowed within the concept to foreknow the ways for improving the professional training of future teachers of technology. This will give the opportunity to combine the educational and technological component of the educational process with artistic-cognitive creative activity of students, to achieve the integrity of psychological-educational, technological and artistic-creative components of training and to form effectively the outlook of future teachers of technology, and thus to prepare future teachers of technology efficiently for labor education, project-technological training, development of artistic and creative abilities in students.

The organizational-pedagogical conditions are proposed, proved and realized, the structural-functional model of art and graphic training of future teachers of technology is developed, the methodical approaches to solving the given problem are improved.

The argued conditions determine the content and direction of assignments in art and graphic training of future teachers of technology, they are actively revealed in the pedagogical management of the process of art and graphic competence formation in students, increases their motivation to self-realization in professional activities, development of professionally significant traits of the personality and willingness of future teachers to further productive creative art and graphic activity with pupils in secondary schools.

The art and graphic training of future teachers of technology is a part of the comprehensive model of their studies in higher educational institutions and is regarded as an educational system which is information loaded by content, individualized in form, intense in the time dimension and it provides intelligent, interdisciplinary, philosophical and aesthetic development, purposeful formation of art skills and the development of creative abilities in future teachers. As a complex it increases the artistic and graphic competence and teacher's pedagogical potential and leads to a successful solution of the current educational problems. The basis of improving the system of art and graphic training of future teachers of technology in pedagogical higher establishments is entrusted to organic integrity of goal, objectives, principles, content, tools, methods, organizational forms, diagnostic methods etc., taking into account a number of approaches that are a methodological basis of the research, as well as general didactic principles, and specific principles. Its innovation is determined by the appropriate selection and structuring of educational content as well as the efficiency of applied methods and learning technologies.

It is proved that the level of art and graphic training of future teachers of technology is affected by created pedagogical conditions and strict adherence to the stages of creative design-technological activities of students.

Keywords: pedagogical higher establishments, system of art and graphic training, teachers of technology, art and graphics competence, technologies, pedagogical conditions, computer graphics.

Бойчук В. М. Теоретические и методические основания художественно-графической подготовки будущего учителя технологий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Министерство образования и науки Украины, Винница, 2017.

В диссертационной работе научно обоснована и разработана научно-методическая система художественно-графической подготовки будущего учителя технологии как функциональный комплекс диалектически связанных компонентов и элементов, создающих оптимальные обстоятельства и возможности для решения поставленных образовательных задач. Система является целенаправленной, динамичной, открытой для взаимодействия с внешней средой, ориентированной на комплексное формирование личности будущего учителя технологии с надлежащим уровнем художественно-графической компетентности, готового к профессионально-педагогической деятельности. Разработана и апробирована концепция художественно-графической подготовки будущего учителя технологии по совершенствованию профессиональной подготовки студентов за специальностью 014 Середнее образование (трудовое обучение и технологии)».

Предложено, обоснованно и реализовано организационно-педагогические условия и разработана структурно-функциональная модель художественно-графической подготовки будущих учителей технологий, усовершенствованы методические подходы к решению поставленной проблемы.

Доказано, что на уровень художественно-графической подготовки будущих учителей технологий влияют разработанные педагогические условия и четкое соблюдение этапов творческой проектно-технологической деятельности студентов.

Ключевые слова: педагогические вузы, система художественно-графической подготовки, учителя технологий, художественно-графическая компетентность, технологии, педагогические условия, компьютерная графика.

Підписано до друку 18.04.2017 р.
Формат 60*84/16. Папір офсетний.
Друк різнографічний. Гарнітура Times New Roman
Умов. друк. арк. 2,0.
Зам. № 114
Наклад 100 прим.

Видруковано з оригіналів замовника.

Видавець та виготовлювач ФОП Рогальська О.І.
м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 145
тел.: (0432) 43-51-39, 65-80-80
E-mail: dilo_vd@mail.ru

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 3909 від 02.11.2010 р.